UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Ing. Nela Brynychová

Obchodní vedení kapitálové společnosti

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Tomášek, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 14. června 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 126 639 znaků včetně mezer.

_____

Ing. Nela Brynychová

V Praze dne 14. června 2023

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu JUDr. Petru Tomáškovi, Ph.D., za vstřícný přístup a cenné rady při vedení této diplomové práce. Mé díky patří také rodině a přátelům za jejich podporu a nesmírnou trpělivost během celého studia.

Obsah

Úvod....1

1 Pozitivní vymezení pojmu obchodní vedení v kapitálových společnostech. 4

1.1 Klíčové orgány kapitálových společností....4

1.2 Obchodní vedení jako součást působnosti statutárního orgánu....6

1.3 Pozitivní vymezení pojmu obchodního vedení....8

1.3.1 Doktrinální a judikatorní vymezení pojmu obchodního vedení....9

1.3.2 Konkrétní příklady obchodního vedení....12

2 Negativní vymezení pojmu obchodní vedení v kapitálových společnostech....14

2.1 Hranice obchodního vedení – působnost nejvyššího orgánu....14

2.1.1 Základní zaměření obchodního vedení....15

2.1.2 Strategické a koncepční řízení společnosti....15

2.2 Hranice obchodního vedení – jiná působnost statutárního orgánu....19

2.2.1 Činnost prováděná ve vztahu k ostatním orgánům společnosti....19

2.2.2 Zástupčí (jednatelské) oprávnění....23

3 Pokyny do obchodního vedení uvnitř společnosti....26

3.1 Žádost o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení....26

3.1.1 Komu svědčí právo požádat o pokyn....26

3.1.2 Forma žádosti o pokyn....27

3.1.3 Závaznost uděleného pokynu....28

3.2 Je možné atrahovat obchodní vedení?....29

3.3 Pokyny do obchodního vedení ve Velké Británii a Rakousku....31

3.3.1 Možnost společníků ve Velké Británii zasahovat do obchodního vedení....32

3.3.2 Možnost společníků v Rakousku zasahovat do obchodního vedení....35

4 Udílení pokynů do obchodního vedení v rámci koncernu....38

4.1 Vývoj právní úpravy koncernu....38

4.2 Současná právní úprava koncernu se zaměřením na koncernové pokyny....40

4.2.1 Podmínky udílení koncernových pokynů....40
4.2.2 Oprávnění udělovat koncernové pokyny a jejich adresát....42
4.2.3 Závaznost koncernových pokynů....44
4.2.4 Povaha koncernových pokynů....46
4.2.5 Koncernové pokyny de lege ferenda....46
4.3 Koncernové právo v Evropské unii se zaměřením na koncernové pokyny....47
Závěr....49
Seznam použitých zdrojů....51
Seznam zkratek....57
Abstrakt....58
Abstract....59

Úvod

Kapitálové společnosti tvoří spolu s osobními společnostmi, evropskou společností a evropským hospodářským zájmovým sdružením skupinu obchodních společností[1] a jako takové jsou právnickými osobami.[2] Zákon o obchodních korporacích ani žádný jiný zákon nicméně neobsahuje žádnou jejich legální definici a neobsahovala ji ani minulá právní úprava.[3]

Skupinu kapitálových společností představují společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, tedy společnosti, u kterých se očekává menší účast společníků, respektive akcionářů[4] na činnosti společnosti v porovnání s osobními společnostmi. Kapitálové společnosti proto povinně tvoří vnitřní soustavy orgánů, které mají zajistit jejich profesionální management v zájmu všech společníků.[5] To vede mimo jiné i k tomu, že společníci za společnost nemohou čistě z pozice společníka jednat. Právě toto vnitřní uspořádání a oprávnění z něho plynoucí je vysoce významné pro problematiku obchodního vedení.

Majetek společníků je u kapitálových společností od majetku společnosti oddělen, což znamená, že se věřitelé společnosti v případě potřeby nemohou uspokojit na majetku společníků a i naopak, věřitelé společníků nedosáhnou na majetek společnosti. Zájmy třetích stran totiž mají být chráněny prostřednictvím povinně vytvořeného základního kapitálu, který je tradičně vnímán právě jako nástroj na jejich ochranu. Důležité je také zmínit, že mezi společnostmi s ručením omezeným a akciovými společnostmi existují jisté rozdíly, které jsou způsobené tím, že zatímco akciová společnost je považována za čistou formu kapitálové společnosti, společnost s ručením omezeným v sobě nese i některé prvky typické pro osobní společnosti.[6]

Opačný předpoklad, tedy daleko pevnější sepětí společníků s jejich společnostmi vede k několika významným odlišnostem u osobních společností. Chybějící povinnost základního vkladu (s výjimkou vkladové povinnosti komanditistů[7]) a na to navazující povinnost vytvořit společnosti

[1] § 1 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „ZOK“ nebo „zákon o obchodních korporacích“).

[2] § 20 odst. 1 a § 210 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“ nebo „občanský zákoník“); POKORNÁ, J., J. LASÁK a J. KOTÁSEK. *Obchodní společnosti a družstva*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 87.

[3] DVOŘÁK, T. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekodifikace českého obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 13.

[4] Nebude-li řečeno jinak, bude v této práci pojmem společník označován společník i akcionář bez rozdílu.

[5] HEJDA, J. et al. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) : poznámkové znění : 2014*. Olomouc: ANAG, 2013, s. 15.; POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 4 a násl.

[6] PATĚK, D. In: ČERNÁ, S., I. ŠTENGLOVÁ a I. PELIKÁNOVÁ at al. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 152.

[7] § 121 odst. 1 ZOK.

základní kapitál[8] je kompenzována skutečností, že každý společník, respektive každý komplementář ručí za závazky společnosti neomezeně a solidárně. Osobní společnosti také musí být řízeny společníky, respektive komplementáři a zákon naopak vylučuje možnost jejich řízení osobami stojícími mimo společnost.[9] Toto je jeden z hlavních důvodů, kvůli kterým je nutné zkoumat otázky týkající se obchodního vedení v osobních a kapitálových společnostech odděleně.

Chápání pojmu obchodní vedení prošlo plynulým vývojem, na kterém nic zásadního nezměnila ani rekodifikace soukromého práva. Jak obchodní zákoník,[10] tak později zákon o obchodních korporacích s pojmem pracují, ale nedefinují ho. Obsah pojmu je proto vymezen především soudními rozhodnutími a odbornou literaturou a obecně platí, že došlo (a stále dochází) pouze k jeho specifikaci, nikoli k výrazné změně v jeho chápání.

Hlavním cílem této diplomové práce je podrobně analyzovat podmínky udílení koncernových pokynů a jejich závaznosti a zhodnotit vhodnost a účelnost současné právní úpravy. K tomu je nejprve zapotřební definovat pojem obchodní vedení, což je dílčím cílem této práce. Obchodní vedení je vymezeno s pomocí doktrinálního a judikatorního přístupu, a to včetně sledování vzájemných přesahů ve vymezování pomocí těchto dvou metod.

Na úvod této diplomové práce jsou popsány klíčové orgány kapitálových společností z hlediska jejich relevance k obchodnímu vedení a jejich působnost. Následně je vymezen samotný pojem obchodní vedení, kdy jsou rozebrány jeho obecné definice uváděné v doktríně a soudních rozhodnutích. Tyto definice jsou vzájemně komparovány a je analyzován jejich vývoj v čase.

V další části se práce věnuje vymezení hranic obchodního vedení, jinak řečeno jeho negativnímu vymezení. To je provedeno v rámci celkové působnosti statutárního orgánu i v rámci střetu s působností valné hromady. Obchodní vedení je potřeba odlišovat na jedné straně od jednatelského oprávnění a činnostmi vykonávanými ve vztahu k ostatním orgánům společnosti a na druhé straně od strategického a koncepčního řízení.

Převážná část druhé poloviny práce je věnována dovoleným zásahům do obchodního vedení. Nejprve jsou analyzovány možnosti statutárního orgánu kapitálové společnosti vyžádat si pokyn od valné hromady, dále je řešena schopnost valné hromady společnosti s ručením omezeným atrahovat si obchodní vedení a následně je popsána právní úprava pokynů do obchodního vedení

[8] HEJDA, J. et al. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) : poznámkové znění : 2014*, s. 15.

[9] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 12.

[10] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obchodní zákoník“).

od společníků v právních řádech Velké Británie a Rakouska. Zjištěný stav je následně komparovaný s aktuálně platným stavem v České republice.

Poslední část diplomové práce je věnována problematice udělování pokynů do oblasti obchodního vedení v rámci koncernových seskupení. Důkladně jsou rozebrány především podmínky, za kterých by měly být pokyny uděleny, aby je členové statutárního orgánu byli oprávněni uposlechnout. Pozornost je věnována také otázce, jestli jsou tyto pokyny závazné nebo pouze doporučující.

Z důvodu omezeného rozsahu se tato práce nezabývá některými dalšími otázkami souvisejícími s obchodním vedením, jako je např. způsob a forma rozhodování o obchodním vedení včetně vertikální, horizontální a vnější delegace nebo podrobnější zkoumání historického vývoje pojmu obchodní vedení v českém právním řádu. Vzhledem k plynulému vývoji v judikatuře a poměrně hladkému přechodu mezi obchodním zákoníkem a zákonem o obchodních korporacích (alespoň v této oblasti) je nicméně ve velké části kapitol zmapován i stav platný za účinnosti obchodního zákoníku. Stejně tak je delegace obchodního vedení často natolik propojená s jinými tématy, že ji není možné nezmínit. Mimo sledovaný záměr této diplomové práce proto zůstává spíše její detailní analýza.

Stěžejními vědeckými metodami použitými v této diplomové práci jsou především deskripce a analýza, kdy jsou jak pojem obchodní vedení i přidružené relevantní instituty nejdříve vysvětleny a právně zařazeny, tak následně podrobněji rozebrány, aby bylo možné jejich bližší poznání. V druhé části práce je při práci s cizími právními řády využita komparace.

Diplomová práce vychází ze stavu právní úpravy a dostupné judikatury ke dni 14. června 2023.

1 Pozitivní vymezení pojmu obchodní vedení v kapitálových společnostech

Před samotným vymezením pojmu obchodní vedení je nutné ho nejprve zařadit z hlediska působnosti některých orgánů společnosti.

1.1 Klíčové orgány kapitálových společností

Skutečné řízení společností je nakonec vždy v rukách fyzických osob, které mají jako členové konkrétních orgánů vymezené pravomoci.[11] Vedle vnitřní soustavy volených orgánů, které zajišťují profesionální management a do kterých patří i statutární orgán, pak stojí valná hromada jako orgán sestávající ze všech společníků.

Valná hromada

Valná hromada je nejvyšším orgánem obou kapitálových společností.[12] Pojem samotný má nicméně dvojí význam. Jako valná hromada se označuje nejen samotný orgán, který existuje po celou dobu trvání společnosti, ale i konkrétní shromáždění společníků.[13]

Rozhodování valné hromady funguje na většinovém principu, kdy většina není počítána z počtu společníků, ale podle velikosti jejich podílů, které představují velikost jejich účasti na společnosti. Valná hromada slouží jako primární místo pro výkon práv společníků a její funkce bývá také kontrolní.

Za běžných okolností se jedná o kolektivní orgán, ale u kapitálových společností je možná i existence jednočlenné společnosti,[14] kde působnost valné hromady vykonává tento jeden společník. [15]

[11] To platí i za předpokladu, že je členem některého orgánu právnická osoba, protože i v takovém případě to vždy nakonec bude fyzická osoba, která ji při výkonu této činnosti zastoupí.

[12] T. Dvořák považuje tento názor za nepřesný, protože nejvyšší orgán jsou podle něj samotní jednotlivý společníci, ne však jednotlivě, ale v kolektivním orgánu, tedy valné hromadě viz DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 249; DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, str 437.

[13] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 89.

[14] Kapitálové společnosti jsou korporacemi ve smyslu § 210 odst. 1 OZ. Podle § 211 odst. 1 OZ může mít korporace jediného člena, připouští-li to zákon. Kapitálovou společnost povoluje jako jednočlennou § 11 ZOK, proto na ní ve smyslu § 210 odst. 2 OZ hledíme jako na korporaci.

[15] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 249 a násl.; DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*, 2016, s. 437 a násl.; ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 373 a násl., 449 a násl.

Statutární orgán

Statutární orgán je výkonným orgánem[16] obou právních forem kapitálových společností. Společnosti s ručením omezeným označují statutární orgán jako jednatele. Akciové společnosti mohou být dvojího uspořádání – monistického a dualistického. Statutárním orgánem při využití monistického systému je správní rada,[17] při dualistickém pak představenstvo.[18]

Je-li statutární orgán individuální, existuje pouze jeden jeho člen, který vytváří orgán sám. Možné je ale i to, aby více osob vykonávalo působnost individuálního statutárního orgánu vedle sebe.[19] Takovým příkladem jsou jednatelé ve společnosti s ručením omezeným, kde je toto nejen možné, ale zákonná úprava s touto možností dokonce počítá jako se základní variantou, kterou je nicméně možné modifikovat.[20] Podstatné nicméně je, že při rozhodnutí dotýkajícího se obchodního vedení bude souhlas většiny jednatelů potřebný u obou variant, ledaže zakladatelské právní jednání společnosti určí jinak.[21]

V případě kolektivního statutárního orgánu jsou rozhodnutí přijímána na základě většinového principu a podle zákonné úpravy[22] má každý člen stejně silný hlas. Jako primárně s kolektivními počítá zákon se statutárními orgány akciové společnosti.[23]

Valná hromada i statutární orgán mají své role při řízení společnosti, formování její činnosti i zajištění jejího celkového chodu. Institut obchodního vedení je přitom klíčový pro vymezení kompetencí obou orgánů.

---

[16] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 87.

[17] Správní radě podle § 456 odst. 2 ZOK náleží i dohled nad činností společnosti. Její funkce je tedy i kontrolní. Vzhledem k tomu, že v akciové společnosti mají akcionáři pouze právo na vysvětlení podle § 357 a násl. ZOK (oproti právu na informace, které mají společníci ve společnosti s ručením omezeným), bývá zvykem, že se členové správní rady dělí na výkonné a nevýkonné, viz POKORNÁ, J., J. LASÁK, et al. *Obchodní společnosti a družstva*, s. 379.

[18] § 44 odst. 5 ZOK, § 456 odst. 1 ZOK a § 435 odst. 1 ZOK.

[19] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 108.

[20] § 44 odst. 5 ZOK.

[21] § 195 odst. 1 ZOK. To potvrzuje např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017: *„K přijetí rozhodnutí o obchodním vedení společnosti je zapotřebí – neurčuje-li společenská smlouva jinak – souhlasu většiny jednatelů společnosti. Rozhodnutí o obchodním vedení učiněné bez souhlasu většiny jednatelů lze (zásadně) kvalifikovat jako jednání v rozporu se zákonem."*

[22] Obecnou úpravu nalezneme především v § 151 a násl. OZ a zvláštní úpravu v § 44 ZOK.

[23] § 439 odst. 1 a § 457 odst. 1 ZOK. Tato úprava je nicméně dispozitivní.

1.2 Obchodní vedení jako součást působnosti statutárního orgánu

Úkolem statutárního orgánu je především řídit každodenní chod společnosti a jednat za ni navenek, čemuž je uzpůsobena i jeho působnost dělená na vnitřní a vnější. Pro toto třídění je klíčové, zda výkon konkrétního oprávnění zasahuje i mimo vztahy utvořené v rámci společnosti.

Do vnitřní působnosti statutárního orgánu je řazeno především obchodní vedení společnosti, ale i některé další činnosti, které jsou statutárním orgánem vykonávány ve vztahu ke společnosti. Naopak do vnější působnosti spadá výkon generálního jednatelského (zástupčího) oprávnění, tedy zastupování společnosti navenek.[24] Kromě toho náleží statutárnímu orgánu i tzv. zbytková působnost,[25] tedy veškerá působnost, která není svěřená jinému orgánu společnosti.[26]

Rozhodování o otázkách obchodního vedení přisuzuje zákon o obchodních korporacích, a v minulosti obchodní zákoník, jednoznačně právě statutárnímu orgánu.[27] To je dále podpořeno a zdůrazněno všeobecným zákazem udělovat do oblasti obchodního vedení pokyny.[28, 29] Přestože je tento zákaz adresovaný všem osobám i subjektům mimo statutární orgán, jedná se o restrikci hlavně pro valnou hromadu, respektive jednotlivé společníky.[30] Pokud by se valná hromada ve svém usnesení přesto pokusila pokyn udělit, bude toto usnesení nicotné a nebude ho tedy třeba ani napadat žalobou a čekat na výsledek soudního řízení.[31] Z tohoto zákazu existují pouze dvě výjimky, a to vyžádání pokynu podle § 51 zákona o obchodních korporacích a udílení pokynů v rámci koncernu podle § 81 zákona o obchodních korporacích.[32]

[24] § 164 odst. 1 OZ.

[25] Podle § 163 OZ náleží statutárnímu orgánu veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby.

[26] PATĚK, D. In: ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 162.

[27] Působnost statutárního orgánu je, co se obchodního vedení týká stanovena generálně, a to § 134 obchodního zákoníku pro jednatele společnosti s ručením omezeným a § 192 odst. 2 obchodního zákoníku pro představenstvo u akciových společností. § 195 odst. 1 ZOK pro jednatele společnosti s ručením omezeným, § 435 odst. 2 ZOK pro představenstvo akciové společnosti a § 456 odst. 2 ZOK pro správní radu akciové společnosti.

[28] § 195 odst. 2 ZOK, § 435 odst. 3 ZOK a § 456 odst. 3 ZOK.

[29] Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn 29 Odo 442/2004 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn 5 Tdo 488/2005.

[30] To uvádí i Nejvyšší soud např ve svém rozsudku ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018 II.

[31] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 462.; za účinnosti obchodního zákoníku také ČERNÁ, S a P ČECH. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum*. roč. 2008, č. 11, s. 454 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 757/2005.

[32] Problematice obou těchto výjimek se tato práce bude věnovat v následujících kapitolách.

Členové statutárního orgánu tak mají v rámci rozhodování o obchodním vedení široký autonomní prostor, ve kterém mohou s vysokou mírou nezávislosti realizovat podnikatelskou činnost společnosti. Druhou stranou této autonomie je ale právní odpovědnost, kterou za svá rozhodnutí nesou. Jako členové voleného orgánu jsou totiž povinni jednat s péčí řádného hospodáře. Jedná se o objektivní standard jednání, který má postup členů orgánu společnosti posoudit jednotným měřítkem. Péče řádného hospodáře se skládá z povinnosti loajality, tedy věrnosti legálním zájmům společnosti, a povinnosti náležité péče, tedy jednání s potřebnými znalostmi. Není vyžadována dokonalá věcná znalost všech potřebných oblastí, ale naopak schopnost rozpoznat potřebu delegace konkrétní činnosti na odborníka a následná schopnost takto získané informace vyhodnotit. Současně však platí, že pokud má osoba nějaké odborné znalosti nebo schopnosti, je povinna je využívat (standard péče se zvýší). Člen statutárního orgánu nicméně odpovídá pouze za výkon funkce s touto péčí, nikoli za výsledek činnosti

Zákon o obchodních korporacích dále doplňuje pravidlo podnikatelského úsudku (tzv. business judgement rule), které povinnost péče řádného hospodáře rozvádí. Jednat s náležitou péčí znamená jednat v dobré víře, v obhajitelném zájmu korporace a informovaně. Toto pravidlo má zabránit posuzování podnikatelských rozhodnutí ex post dle výsledku. I toto pravidlo vytváří objektivní standard rozumně pečlivého hospodáře, jehož naplnění stačí k tomu, aby člen statutárního orgánu nebyl odpovědný za případný nepříznivý výsledek.[33]

Při nedosažení těchto standardů je člen statutárního orgánu povinen vydat společnosti prospěch, který v souvislosti se zanedbáním svých povinností získal, dále je povinen nahradit majetkovou a nemajetkovou újmu (pokud ji neuhradí, vzniká mu ručitelská povinnost vůči věřitelům společnosti), přičemž náhradu újmy způsobenou porušením péče řádného hospodáře není možné ex ante omezit.[34]

Vzhledem k tomu, že členové žádného jiného orgánu společnosti v tomto rozsahu odpovědnost nenesou, jsou právě výše popsané povinnosti a na ně navazující odpovědnost členů statutárního orgánu jedním z hlavních důvodů existence zákazu udělovat pokyny do obchodního vedení. Mohlo by se totiž stát, že člen jiného orgánu (nejčastěji společník) udělí pokyn týkající se obchodního vedení bez náležité péče a rozmyslu, čímž poškodí nejen společnost, ale i její věřitele a další společníky. Je jasné, že někomu musí být odpovědnost přisouzena, stejně tak je ale jasné,

[33] Péče řádného hospodáře je zakotvena v § 159 odst. 1 OZ a pravidlo podnikatelského úsudku v § 51 odst. 1 ZOK.

[34] PŘÍKAZSKÁ, M. Následky porušení povinností ze smlouvy o výkonu funkce a jejich vymáhání: limity odpovědnosti člena orgánu a limity smlouvy o vypořádání. *Časopis pro právní vědu a praxi*. roč. 2017, č. 4, s. 615.

že není vhodné, aby za jednání učiněné na základě pokynu nesli odpovědnost členové statutárního orgánu. Možnosti řešení se tedy nabízí dvě – zakázat osobám mimo statutární orgán podílet se na obchodním vedení společnosti nebo stanovit přenos odpovědnosti na přikazující osobu, přičemž český zákonodárce zvolil první variantu.

Je nicméně možné očekávat, že se i přes výše řečené členové statutárního orgánu budou snažit společníkům vycházet vstříc a respektovat jejich názory. Společníci totiž sice nejsou schopni příkazem ovlivnit jednotlivá rozhodnutí, ale jsou to právě oni, respektive valná hromada, kdo má ve své výlučné působnosti volbu nebo naopak odvolávání členů statutárního orgánu. Pokud se nicméně členové statutárního orgánu rozhodnou jednat podle přání společníků, třebaže kvůli přímé pohrůžce odvolání, nemá to žádný vliv na jejich odpovědnost za dané kroky.[35]

1.3 Pozitivní vymezení pojmu obchodního vedení

Zákon o obchodních korporacích používá pojem obchodní vedení bez toho, aby ho jakkoli definoval a stejně tomu bylo i v případě obchodního zákoníku.

Rekodifikací soukromého práva v roce 2014 nedošlo k žádné zásadní změně ve významu obsahu pojmu obchodní vedení, proto je možné při jeho vymezení pracovat jak se staršími soudními rozhodnutími, tak se starší literaturou a sledovat nepřerušený vývoj tohoto institutu. To potvrzuje i důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích slovy *„většina relevantních pojmů a institutů proto plynule přejde ze současného obchodního zákoníku do budoucího zákona.“*[36]

Tím, že ani jeden ze zákonů tento pojem nedefinoval co do obsahu nebo rozsahu, ani neuvedl podrobnosti pro vlastní výkon obchodního vedení,[37] bylo zabráněno zbytečně kazuistické právní úpravě a současně byl vytvořen široký prostor nejen pro doktrinální a judikatorní interpretaci, ale také pro spory a nejasnosti v každodenním řízení společností. Jedná se o otevřený a alespoň částečně proměnlivý pojem, nicméně porozumění tomu, co je obsahem obchodního vedení, je zásadní pro vytyčení velké části působnosti statutárního orgánu.[38]

[35] PATĚK, D. In: ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 168.

[36] Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf, s. 6.

[37] ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Obchodní zákoník komentář*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 437.; Pokorná In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 982.

[38] LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 1871.

1.3.1 Doktrinální a judikatorní vymezení pojmu obchodního vedení

Pojem obchodní vedení už za účinnosti obchodního zákoníku vymezovala jak literatura, tak soudní rozhodnutí, přičemž se obojí ve velké míře vzájemně citovalo a cituje.[39] Následující dělení na doktrinální a judikatorní vymezení tohoto pojmu je tak do velké míry umělé, protože dochází k vzájemnému prolínání.

Doktrinální vymezení pojmu obchodní vedení

Komentář k obchodnímu zákoníku uváděl, že obchodní vedení zahrnuje „*organizaci a řízení podniku, který náleží společnosti, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyt, reklamu, vedení účetnictví.*“[40, 41] Převážně stejnými slovy definuje obchodní vedení i literatura vztahující se k zákonu o obchodních korporacích.[42]

Podle dalších autorů je možné obchodní vedení charakterizovat jako *„průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího obchodního závodu, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života“*,[43] případně pak výrazně stručněji jako „*opatření, která s sebou přináší obvyklý provoz podniku společnosti*“[44] nebo *„operativní řízení činnosti společnosti“*.[45]

Judikatorní vymezení pojmu obchodní vedení

Judikatura týkající se obchodního vedení je velmi bohatá. Tento pojem definoval Nejvyšší soud v roce 2004 jako „*řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech*“.[46] Tuto definici pak v jiném rozhodnutí z roku

[39] Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, uveřejněný pod č. 80/2005 Sb. rozh. st., v rámci něhož je přímo odkazováno na právní teorii, konkrétně na „*Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 8. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 419-420*“.

[40] ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Obchodní zákoník komentář*, 2001, s. 437 a 626.

[41] Tuto doktrinální definici je nicméně možné najít i v judikatuře, pouze s dovětkem „*jakož i rozhodování o podnikatelských záměrech*“, viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015.

[42] ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, s. 184.; POKORNÁ, J. In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Obchodní zákoník komentář*, 2001, s. 982.

[43] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 461.; DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*, 2016, s. 661.

[44] ČERNÁ, S. a P. ČECH. *Kde jsou hranice obchodního vedení?*, 2008, s. 455.

[45] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 87.

[46] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003. Toto vymezení obchodního vedení dále přejímá např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1876/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo1355/2017 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2525/2015. I tato definice se však objevuje i v literatuře, viz ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Obchodní zákoník komentář*, 2001, s. 495.

2005 stejný soud doplnil o slovo „každodenní“ umístěné před podnikatelskou činnost.[47] Tato drobná úprava jasně poukazovala na jeden významný prvek rozhodnutí spadajících pod obchodní vedení, kterým je jejich každodennost neboli také běžnost.

Nejvyšší správní soud v roce 2005 definoval obchodní vedení jako *„průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života. Rozumí se tím řízení společnosti, zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o jejích podnikatelských záměrech.“*[48]

Nejvyšší soud ve svém usnesení z roku 2006 uvedl, že pod obchodní vedení je zahrnuta *„organizace a řízení podniku, který náleží společnosti, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyt, reklama, vedení účetnictví apod., jakož i rozhodování o podnikatelských záměrech.“*[49]

Pravděpodobně nejvýznamnějším rozhodnutím posledních let je rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu z roku 2019, který definoval obchodního vedení jako *„organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti, a to bez ohledu na to, zda je vykonává samo představenstvo společnosti či samostatně představenstvem pověřený člen představenstva anebo třetí osoba.“*[50] Tento judikát je významný pro komplexnost, se kterou se obchodnímu vedení věnuje. Kromě podrobné obecné definice totiž vymezil i ustálené kategorie konkrétních činností, které jsou judikaturou Nejvyššího soudu do obchodního vedení zařazovány, a věnoval se i otázce delegace.[51]

[47] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1208/2005.

[48] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2005, č. j. 4 Afs 24/2003-81.

[49] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

[50] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, uveřejněný pod číslem 24/2020 Sb. rozh. st. Na toto rozhodnutí navazuje např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3312/2018, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1668/2019, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3225/2020, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1873/2019 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2837/2020.

[51] Velký senát se odchýlil od závěrů Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 496/2014 a rozsudku ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2310/2015, když došel k závěru, že *„pro posouzení, zda určitá činnost spadá do obchodního vedení společnosti, zcela bez významu, zda se týká pouze (věcně) vymezeného úseku (provozu) společnosti a zda osoba tuto činnost vykonávající je v řídící struktuře společnosti podřízena jinému.*“ Toto odchýlení však není pro účely diplomové práce významné.

Jak je možné vidět, většina soudních rozhodnutí v této oblasti si neklade za cíl změnit jádro definice obchodního vedení, ale pouze ji upřesňují, případně ještě častěji doslova opakují s odkazem na starší rozhodnutí.

Přestože se některé výše uvedené definice na první pohled liší, je možné z nich vyvodit podstatné znaky obchodního vedení. Předně, obchodní vedení je souhrnné označení pro činnosti týkajících se vnitřních záležitostí společnosti, což odpovídá vnitřní působnosti statutárního orgánu. Jedná se správu, respektive řízení nebo organizaci společnosti, jejího závodu, (podnikatelské) činnosti nebo jiných záležitostí. Obchodní vedení tedy představuje z velké části podnikatelské rozhodování a činění kroků, kterými je zajišťována podnikatelská činnost společnosti.

Frekvence, se kterou k řízení těchto záležitostí dochází, je pak vymezená jako „průběžná", „pravidelná" nebo „operativní", tedy taková, aby pokrývala rutinní provoz společnosti a jejího závodu při výkonu její podnikatelské činnosti. To je zásadním aspektem obchodního vedení, proto je důležité si uvědomit, že tento pojem nezahrnuje veškeré rozhodování související se společností, ale pouze rozhodování o otázkách běžného života společnosti.[52] Pomocí obchodního vedení naplňuje statutární orgán jednu ze svých funkcí, kterou je zajištění řádného chodu společnosti.[53]

Obchodní vedení nemusí být prováděno pouze prostřednictvím formálně činěných rozhodnutí. Je to ve své podstatě veškerá činnost, kterou představenstvo řídí běžný chod společnosti a jejího závodu, jako např. rozhovory, reklama, organizace, interní e-mailová komunikace.[54]

Zároveň je také nutné vzít v potaz, že statutární orgán nemůže rozhodovat o každém detailu v každodenním chodu společnosti. To platí tím více, čím větší společnost je. Tuto „drobnočinnost" týkající se především provozních otázek může statutární orgán samozřejmě přenést na jiné osoby, především zaměstnance, případně jimi pověřit vnější subjekty. Při této vertikální, respektive vnější delegaci je nicméně působnost zaměstnanců i vnějších subjektů stále odvozena od oprávnění statutárního orgánu vykonávat obchodní vedení a členové statutárního orgánu stále mají povinnost zajistit tyto úkony s péčí řádného hospodáře.[55]

[52] PATĚK, D. In: ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 167.

[53] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006.

[54] ČERNÁ, S. a P. ČECH. *Kde jsou hranice obchodního vedení?*, 2008, s. 455.

[55] Delegaci se podrobně věnuje např. rozsudek Nejvyššího soudu ze 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019. Dle tohoto rozhodnutí se povaha činnosti nemění, ať je nebo není delegována.

Stejně tak je možná, a u velkých společností často nezbytná, tzv. horizontální delegace, při které si členové kolektivního statutárního orgánu rozdělí působnost např. podle oborů.[56] Ostatním členům pak k jiným oborům vznikne kontrolní povinnost a jejich odpovědnost za rozhodnutí v tomto oboru se modifikuje, kdy se bude zkoumat, jestli s povinností péče rádného hospodáře vykonávali tuto svou povinnost kontroly.[57]

1.3.2 Konkrétní příklady obchodního vedení

Kromě obecné definice docházelo, především v soudních rozhodnutích, k vymezení konkrétních činností, které spadají pod obchodní vedení. Ty je možné rozřadit do následujících kategorií,[58] které sledoval i Nejvyšší soud ve svém rozsudku z roku 2019:[59]

i. Rozhodování o obchodních a provozních záležitostech, např. o zásobování, reklamě, zajišťování prodeje nebo IT a uzavírání smluv s obchodními partnery;[60]

ii. Rozhodování o nabývání majetku společností nebo naopak jeho převodu na třetí osoby,[61] např. o pořízení automobilu;[62]

iii. Rozhodování o finančních otázkách, např. zda společnost uhradí svůj závazek,[63] zda (a jak) bude společnost vymáhat pohledávky[64] nebo jakým způsobem bude financován provoz společnosti;[65]

iv. Rozhodování o přemístění provozovny společnosti do nových prostor;[66] a

[56] § 156 odst. 2 OZ.

[57] JOSKOVÁ, L. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. *Bulletin advokacie*. roč. 2014, č. 7–8, s. 46 a násl.

[58] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 375.

[59] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

[60] Dále také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017.

[61] Dále také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010.

[62] Dále také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014.

[63] Dále také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016.

[64] Dále také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3139/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1173/2020.

[65] Dále také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, uveřejněný pod číslem 88/2019 Sb. rozh. st.

[66] Dále také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1104/2014.

v. Rozhodování o personálních záležitostech, např. o přijímání a propouštění zaměstnanců, jejich hodnocení a odměňování, vytváření pracovních úkolů pro zaměstnance a rozhodování o vysílání zaměstnanců na školení a vzdělávací kurzy.[67]

Je možné si povšimnout, že statutárnímu orgánu je svěřeno rozhodování o činnostech, které jsou potřebné k běžnému chodu společnosti a její podnikatelské aktivitě.

Jejich zařazení pod obchodní vedení společnosti nicméně není možné brát absolutně, jelikož hranice obchodního vedení jsou fluidní v závislosti na konkrétní situaci. Záleží totiž na konkrétních parametrech společnosti i dotčené činnosti a je nutné brát ohled na to, co je pro každodenní správu a řízení dané společnosti běžné a co už naopak mimořádné. Kvůli tomu není vždy možné obecně určit, jestli některá činnost bude spadat pod obchodní vedení nebo nikoli. Problematice tohoto rozlišení se bude podrobněji věnovat následující kapitola.

[67] Dále také usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 94/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2022 , sp. zn. 23 Cdo 3765/2020.

2 Negativní vymezení pojmu obchodní vedení v kapitálových společnostech

Zatímco první kapitola této práce byla zaměřena na definování pojmu obchodní vedení a jeho zasazení v rámci působností orgánů společnosti, tato kapitola bude zkoumat přesný opak, tedy odpověď na otázku, co už obchodním vedením není. Jen tak je totiž možné uvědomit si hranice obchodního vedení.

2.1 Hranice obchodního vedení – působnost nejvyššího orgánu

Rozhodování spojená s provozem závodu a podnikáním společnosti je možné rozdělit do čtyř kategorií:

i. rozhodování běžná a rutinní;

ii. rozhodování o mantinelech, mezi kterými se budou pohybovat běžná a rutinní rozhodnutí;

iii. rozhodování o záležitostech neobvyklých, ale nedosahujících ani velké mimořádnosti; a

iv. rozhodování o záležitostech, které jsou svou povahou mimořádné.[68] Hranicí obchodního vedení bude rozhodování ve věcech z hlediska běžné činnosti společnosti neobvyklých nebo mimořádných.[69]

První kategorie představuje obchodní vedení tak, jak již bylo vymezeno. Čtvrtá kategorie naopak obsahuje rozhodnutí, která jsou pro činnost společnosti, nebo dokonce samotnou existenci společnosti natolik významná, že je zákon svěřuje do působnosti valné hromady, nebo alespoň předpokládá její souhlas. Jedná se např. o rozhodnutí o přeměně společnosti, o jejím zrušení s likvidací nebo volbu, respektive odvolání členů statutárního orgánu.[70, 71]

Naopak prostřední dvě kategorie jsou s obchodním vedením spjaté daleko blíže. Jedná se o vymezení základního zaměření obchodního vedení a strategické a koncepční řízení společnosti. Pravomoc statutárního orgánu, respektive valné hromady, rozhodovat o tomto řízení se zde prolíná

[68] Eichlerová, K. Kde končí působnost představenstva a začíná působnost valné hromady? In: PAUKNEROVÁ, M. a M. TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 70, v kombinaci s ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Akciové společnosti*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 576.

[69] ČERNÁ, S. a P. ČECH. *Kde jsou hranice obchodního vedení?*, 2008, s. 455.

[70] Eichlerová, K. Kde končí působnost představenstva a začíná působnost valné hromady? In PAUKNEROVÁ, M. a M. TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*, 2009, s. 79.; POKORNÁ, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, s. 982 a 983.

[71] Obecně § 190 odst. 2, respektive § 421 odst. 2 ZOK.

s oprávněním druhého orgánu k zásahům do tohoto rozhodování a hranice mezi jednou a druhou kategorií je často složité přesně vymezit.

2.1.1 Základní zaměření obchodního vedení

V případě správní rady akciové společnosti hovoří zákon o obchodních korporacích o „základním zaměření obchodního vedení“,[72] přičemž tuto činnost svěřuje do působnosti statutárního orgánu a zakazuje ji horizontálně i vertikálně delegovat.[73] Výslovná zákonná úprava sice existuje pouze pro správní radu, nicméně je dovozováno, že totéž platí i v případě jednatelů a představenstva.[74]

Základní zaměření obchodního vedení je možné představit si jako vytyčování hranic, ve kterých se pak bude pohybovat běžné, každodenní obchodní vedení. Často se jedná o schvalování plánů a rozpočtů na určité časové období. Jako příklad je možné uvést výrobní, obchodní nebo marketingový plán, případně plán personálního rozvoje a rozpočty na určité období nebo určitý projekt.[75] Není proto těžké souhlasit se zákonodárcem, který vyloučil možnost delegace. Zaměstnanci jen sotva mohou schvalovat podobné plány a stejně tak je rozumné požadovat po všech členech statutárního orgánu, aby se dostatečně seznámili alespoň s nejzásadnějšími informacemi, na základě kterých je pak vykonáváno celé obchodní vedení.

Základní zaměření obchodního vedení je nicméně stále obchodním vedením, proto valná hromada (ani nikdo jiný) nemůže v jeho rámci statutárnímu orgánu udělovat pokyny. Nad základním zaměřením obchodního vedení stojí strategické a koncepční řízení společnosti, které se už ze své povahy týká rozhodnutí neobvyklých.[76]

2.1.2 Strategické a koncepční řízení společnosti

Strategické a koncepční řízení společnosti přesahuje rámec obchodního vedení, aniž by zároveň dosahovalo takové míry mimořádnosti, aby ho zákon svěřoval do působnosti valné hromady.[77] Zahrnuje především schvalování koncepce podnikatelské činnosti, strategické směřování

[72] § 456 odst. 4 ZOK.

[73] ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 967.

[74] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 111.

[75] Ibid., s. 380.

[76] LASÁK, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, s. 2051 a 2052.

[77] Eichlerová, K. Kde končí působnost představenstva a začíná působnost valné hromady? In: PAUKNEROVÁ, M. a M. TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*, s. 75.

jednotlivých oblastí této činnosti, tj. určení priorit a rozvojových cílů, případně i stanovení vize a poslání společnosti.[78]

Toto řízení je primárně v působnosti statutárního orgánu,[79] je však možné ho v zakladatelském právním jednání jako celek svěřit do působnosti valné hromady.[80] Valná hromada nicméně může, na rozdíl od oblasti obchodního vedení, udělovat statutárnímu orgánu strategické a koncepční pokyny,[81] pomocí kterých je schopná usměrňovat a v základních obrysech řídit podnikatelskou či jinou činnost společnosti. Toto oprávnění valné hromady je také projevem práva společníků podílet se prostřednictvím valné hromady na řízení společnosti.[82]

Na odlišení obchodního vedení od strategického a koncepčního řízení a z toho plynoucí dopad na pravomoc valné hromady udělovat pokyny je kladen důraz i v recentní judikatuře Nejvyššího soudu. Např. v rozhodnutí z roku 2021 Nejvyšší soud judikoval, že *„pro účely zákazu udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti (…) je nutné rozlišovat mezi obchodním vedením společnosti a jejím strategickým řízením, neboť uvedený zákaz se netýká tzv. strategických rozhodnutí,“*[83] a toto stanovisko je možné nalézt v jeho rozhodnutích z posledních let opakovaně.[84]

Toto oprávnění valné hromadě zaručoval již obchodní zákoník, když výslovně stanovoval povinnost statutárního orgánu řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou.[85] Po rekodifikaci v roce 2014 však z textu zákona pravomoc valné hromady takto zasahovat do strategického a koncepčního řízení zmizela. To sice neznamenalo zákaz takového jednání valné hromady, ale její oprávnění udělovat strategické a koncepční pokyny muselo být stanoveno v zakladatelském právním jednání, protože již nevyplývalo ze zákona.

V tomto smyslu došlo k posunu novelou č. 33/2020, která pro všechny statutární orgány doplnila povinnost řídit se *„zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s*

[78] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 375.

[79] Jedná se o zbytkovou působnost statutárního orgánu podle § 163 OZ, což potvrzuje i Nejvyšší soud např. ve svém rozsudku ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1873/2019.

[80] LASÁK, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 2051 a 2052.

[81] HAVEL, B. Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?). *Obchodněprávní revue*. roč. 2019, č. 6, s. 156.

[82] ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Akciové společnosti*, 2023, s. 536.

[83] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1668/2019.

[84] Ve stejném duchu se Nejvyšší soud vyjádřil i v rozsudku ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018 II, v rozsudku ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019 a v rozsudku ze dne 16.3.2021, sp. zn. 27 Cdo 1873/2019.

[85] § 135 odst. 2 obchodního zákoníku pro společnosti s ručením omezeným a § 194 odst. 4 obchodního zákoníku pro akciové společnosti.

právními předpisy a společenskou smlouvou."[86] Touto změnu bylo navázáno na dřívější úpravu v obchodním zákoníku a postaveno najisto, že valná hromada je skutečně oprávněna k zásahům do strategického a koncepčního řízení společnosti v podobě pokynů.[87] Praktický dopad pak tato změna přinesla především v tom, že je tato pravomoc valné hromady opět založena přímo zákonem, a není tedy nutná její úprava v zakladatelském právním jednání společnosti.

Strategické a koncepční zásady nebo pokyny se sice nesmějí týkat přímo obchodního vedení, to nicméně neznamená, že ho v konečném důsledku neovlivní. Statutární orgán sice dostane pokyn obecného rázu, nicméně při plnění cíle obsaženého v tomto pokynu bude postupovat pomocí konkrétních dílčích úkonů a rozhodnutí, které již do obchodního vedení spadají.[88] Jako příklad strategického, respektive koncepčního rozhodování (a tedy i pokynu) lze uvést např. rozhodnutí o tom, jestli dojde k rozšíření předmětu podnikání, nebo se naopak některé významné činnosti utlumí,[89] případně rozhodnutí o tom, jak často mají probíhat kontroly některých oblastí činnosti společnosti a jaké mají být použity kontrolní nástroje.[90]

Jak již bylo naznačeno v podkapitole 1.3.2, hranice mezi obchodním vedením a strategickým a koncepčním řízením společnosti mohou být často nejen těžko nalezitelné, ale také fluidní v závislosti na konkrétní situaci. Jednotlivé společnosti se totiž mohou velmi lišit v parametrech jako je obrat, zisk nebo počet zaměstnanců, což se výrazně odrazí v měřítku toho, co je v rámci řízení jejich podnikatelské činnosti možné považovat za běžné a co už je naopak mimořádné.

Je možné si představit, že např. při rozhodování o úhradě dluhu bude záležet na velikosti společnosti, jejím obratu a počtu zaměstnanců, ale také na výši dluhu nebo na jeho spornosti.[91] Stejně pak zajištění a rozhodování o běžném financování provozu bude obchodním vedením společnosti, ale rozhodnutí o financování významných nových projektů bude již strategickým řízením společnosti.[92]

---

[86] Vždy první věta ustanovení v § 195 odst. 2, § 435 odst. 3 a § 456 odst. 3 ZOK.

[87] POKORNÁ, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 984.; JOSKOVÁ, L. Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů. *Obchodněprávní revue*. roč. 2022, č. 1, s. 14, Důvodová zpráva k novele č. 33/2020, str. 168. Dostupné z https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135885.

[88] PATĚK, D. In: ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 166.; POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 110.

[89] ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Akciové společnosti*, s. 536.

[90] LASÁK, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 2051 a 2052.

[91] PATĚK, D. In: ČERNÁ, S et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 167.; Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005.

[92] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1873/2019.

Z povinnosti postupovat s péčí řádného hospodáře plyne pro členy statutárního orgánu také povinnost přezkoumat pokyn z hlediska souladu s právními předpisy, zakladatelským právním jednáním a zásadami obchodního práva. Jen pokyn, který neporušuje žádnou z těchto kategorií, je pokynem přípustným.[93] Naopak protiprávním, a tedy nepřípustným bude třeba pokyn směřující k systematickému porušování pracovněprávních předpisů, pravidel hospodářské soutěže nebo pravidel zajišťující práva menšinových společníků.[94] Pokud by statutární orgán takový pokyn uposlechl a společnosti vznikla újma, budou za ni jeho členové odpovědní.[95]

Přípustné pokyny jsou pro statutární orgán závazné, jinak by se totiž jednalo pouze o doporučení, jehož speciální úprava by byla nadbytečná, protože pouhé doporučení zákonná úprava nezakazuje ani v případě obchodního vedení. Tato závaznost platí i v případě, že splnění daného strategického pokynu je pro společnost nevýhodné.

Je-li pokyn pro statutární orgán závazný, nemůžou jeho členové nést odpovědnost za jeho případné negativní důsledky. Členové statutárního orgánu proto nenesou odpovědnost za strategické a koncepční rozhodnutí učiněné valnou hromadou, nicméně mají stále povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře při vyhodnocování jeho přípustnosti i při realizaci jednotlivých dílčích rozhodnutí, která učiní při plnění těchto dlouhodobých záměrů.[96]

Vzhledem k tomu, že strategické a koncepční řízení stojí nad základním zaměřením obchodního vedení, lze dovodit, že stejně jako v případě rozhodování o základním zaměření je i pro přezkum zákonnosti strategických a koncepčních pokynů a jejich souladu se zakladatelským právním jednáním společnosti zakázána jakákoli delegace a toto posouzení musí vždy provést statutární orgán sám a jako celek.[97]

2.1.2.1 Akcionářské dohody

Na tomto místě je vhodné zmínit také problematiku akcionářských dohod. Jedná se o dohody, které jsou často využívány akcionáři společnosti k úpravě některých citlivých záležitostí, např. k úpravě hlasovacích práv akcionářů. Výhodou (z pohledu akcionářů) je to, že jsou tyto dohody na rozdíl od zakladatelského právního jednání neveřejné.

[93] JOSKOVÁ, L. *Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů*, 2022, s. 23 a 24.

[94] POKORNÁ, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 984.

[95] JOSKOVÁ, L. *Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů*, 2022 s. 27.

[96] POKORNÁ J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 984.; JOSKOVÁ, L. Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů, 2022, č. 1, s. 25 a 26.

[97] LASÁK, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 2051 a 2052.

Součástí akcionářských dohod bývají často i závazky, k jejichž realizaci by byl na první pohled nutný zásah do obchodního vedení ze strany akcionářů. Podobně tomu bylo i v případě akcionářské dohody, o které rozhodoval Nejvyšší soud v roce 2021.[98] Tato dohoda stanovovala povinnost akcionářů zajistit, aby jimi nominovaní členové statutárního orgánu v případě, že bude třeba zajistit společnost další finance, požádali o tyto finanční prostředky akcionáře společnosti.

Nejvyšší soud vyložil, že není nutné smysl podobného závazku bez dalšího vyhodnotit jako závazek jednotlivých akcionářů udílet pokyny do obchodního vedení, tedy jako závazek pro rozpor se zákonem neplatný. Předně je nutné vyhodnotit, zda v daném případě šlo o pokyn do obchodního vedení, nebo strategického řízení společnosti. Ani v druhém případě zákon sice nepovoluje udělovat pokyny jednotlivým akcionářům, nicméně toto oprávnění může být zakotveno v zakladatelském právním jednání.

Dále je možné situaci vnímat jako závazek přímluvy, kdy je v možnostech akcionáře se u jím nominovaného člena statutárního orgánu za požadovaný výsledek přimluvit[99] a dát mu doporučení. A konečně je také možné tento závazek akcionáře vnímat jako garanci výsledku.[100]

Z výše uvedeného plyne, že ač akcionáři nemají právo zasahovat do obchodního vedení udílením pokynů, podobná ustanovení akcionářských dohod nebudou automaticky neplatná. Vždy je nejprve nutné zkoumat, jakým způsobem se akcionáři zavázali smluveného výsledku dosáhnout.

2.2 Hranice obchodního vedení – jiná působnost statutárního orgánu

V této podkapitole bude vymezeno obchodní vedení vůči činnosti prováděné ve vztahu k ostatním orgánům společnosti, jakožto jiné části vnitřní působnosti statutárního orgánu, a vůči jednatelskému oprávnění, jakožto vnější působnosti statutárního orgánu.

2.2.1 Činnost prováděná ve vztahu k ostatním orgánům společnosti

Činnosti spadající do vnitřní působnosti statutárního orgánu lze tedy rozlišit na základě mimořádnosti, respektive běžnosti daných rozhodnutí. Strategická rozhodnutí (a činnosti s nimi související) se však stejně jako rozhodnutí učiněná v rámci obchodního vedení týkají převážně podnikatelské činnosti společnosti. Objekt, na který se soustředí, je tedy v konečném důsledku shodný.

[98] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1873/2019.

[99] § 1769 věta první OZ.

[100] § 1769 věta druhá OZ.

Při bližším zkoumání činností, které náleží do působnosti statutárního orgánu a jejichž výkon se zároveň neprojevuje mimo vztahy utvořené v rámci společnosti, je nicméně rychle jasné, že vedle této kategorie existuje ve vnitřní působnosti statutárního orgánu množina úkonů prováděných za účelem organizace vnitřních vztahů společnosti. Pravděpodobně nejjednodušším příkladem takového úkonu je svolání valné hromady, které do samostatné skupiny vyčlenil i Nejvyšší soud ve svém rozsudku z roku 1997, když judikoval, že se nejedná ani o obchodní vedení společnosti ani o jednání vůči třetím osobám.[101, 102]

Přestože další judikatura k této oblasti je poměrně vzácná, je možné najít pokus o obecnou definici této kategorie činností v usnesení Nejvyšší soudu z roku 2006: „*Do obchodního vedení společnosti však nenáleží ty činnosti, které jednatel provádí ve vztahu ke společníkům či orgánům společnosti, např. svolání valné hromady podle § 128 odst. 1 obch. zák., oznámení o následném přijetí usnesení valné hromady podle § 127 odst. 8 obch. zák., vedení seznamu společníků podle § 135 odst. 1 obch. zák. apod.* “[103]

Jedná se tedy o činnosti, kterými statutární orgán zajišťuje organizační fungování společnosti. Doktrína toto judikatorní vymezení zpřesňuje, když kromě činností, které statutární orgán provádí ve vztahu k jiným orgánům společnosti[104] hovoří také o činnostech týkajících se společnosti jako právnické osoby.[105]

Nezpůsobilost statutárního orgánu vykonávat tyto povinnosti může přitom výrazně ohrozit celkové fungování společnosti, a to dokonce do té míry, že následkem může být rozhodnutí soudu o zrušení společnosti s likvidací.[106, 107]

Je tedy možné si tuto kategorii představit jako soubor úkonů svěřených statutárnímu orgánu, které slouží k zajištění samotné existence společnosti jako schránky, uvnitř které pak mohou probíhat procesy, které jsou již součástí účelu společnosti a které jsou uskutečňovány i pomocí obchodního vedení.

---

[101] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 1 Odon 2/97.

[102] ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 52.

[103] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006. Toto vymezení dále přejímá usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 5 Tdo 894/2009. Přestože se všechna uvedená soudní rozhodnutí týkají obchodního zákoníku, jsou minimálně jejich obecné závěry použitelné i za účinnosti zákona o obchodních korporacích.

[104] ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Akciové společnosti*, 2023, s. 535.

[105] HAVEL, B. *Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?)*, 2019, s. 152.; PATĚK, D. In: ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 162.

[106] § 172 odst. 1 písm. c) OZ.

[107] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 110.

Konkrétně se pak vedle svolání valné hromady jedná např. o vedení seznamu společníků,[108] vyhotovení a založení úplného znění zakladatelského právního jednání do sbírky listin obchodního rejstříku,[109] zajišťování vyhotovování účetních závěrek, nebo i další úkony ve vztahu k valné hromadě, jako je zařazení záležitosti na program jednání valné hromady na návrh kvalifikovaného akcionáře,[110] případně rozhodnutí o odmítnutí poskytnutí vysvětlení na valné hromadě v případě akciových společností.[111, 112]

Jedním z důvodů, proč tato problematika zůstává mimo hlavní pozornost doktríny i judikatury je pravděpodobně to, že se obecně jedná o jednotlivé dílčí kompetence, často pouze administrativně technického charakteru, které jsou v zákoně již dostatečně konkrétně zakotveny a jejich organizace do společné třídy nemá praktický význam. Pokračování v členění a řazení činností vnitřní působnosti ostatně odmítají i někteří teoretici.[113]

Přestože třídění kompetencí statutárního orgánu do přesně definovaných kategorií může opravdu zůstat pouze teoretickou otázkou, jejich odlišení od obchodního vedení již bez významu není. Zatímco pro oblast obchodního vedení platí právním předpisem stanovený zákaz udělování pokynů od orgánů nebo osob mimo statutární orgán, pro ostatní kompetence žádný takový zákaz stanovený není. To tedy znamená, že vnější zásahy, především ze strany valné hromady, jsou možné.

2.2.1.1 Povaha vedení účetnictví

V případě vedení účetnictví není pochyb o tom, že tato činnost spadá pod působnost statutárního orgánu, jelikož mu ji přímo svěřuje text zákona.[114] Hůře už se hledá odpověď na otázku, jestli vedení účetnictví patří do obchodního vedení, nebo je součástí činností, které statutární orgán provádí ve vztahu k ostatním orgánům společnosti. Převažující názor v doktríně[115] i v soudních

[108] POKORNÁ, J. In.: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 988.

[109] § 197 ZOK pro společnost s ručením omezeným a § 433 ZOK pro akciovou společnost.

[110] § 369 ZOK.

[111] § 360 ZOK.

[112] ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Akciové společnosti*, 2023, s. 358.

[113] LOCHMANOVÁ, L. In: ROZEHNAL, A. et al. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 401 a 402.

[114] § 135 odst. 1 obchodního zákoníku pro jednatele, § 192 odst. 1 obchodního zákoníku pro představenstvo, § 196 ZOK pro jednatele, § 435 odst. 4 ZOK pro představenstvo a § 456 odst. 5 ZOK pro správní radu.

[115] POKORNÁ J In: POKORNÁ, J., Z. KOVAŘÍK a Z. ČÁP. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 437 a 629.; ČERNÁ, S. a P. ČECH. *Kde jsou hranice obchodního vedení?*, s. 455.; POKORNÁ J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, s. 988.; DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*, s. 661.

rozhodnutích[116] vedení účetnictví sice pod obchodní vedení řadí, nicméně existují i opačné názory.[117, 118]

Judikatura v tomto případě neposkytuje dostatečnou právní argumentaci, aby bylo možné učinit rozhodnutí na jejím základě. Vedení účetnictví bývá pouze podřazeno pod obchodní vedení, a to bez důkladnějšího rozboru tohoto názoru. Výjimkou není ani to, že text rozhodnutí potvrdí, že vedení účetnictví patří do působnosti statutárního orgánu, ale již absentuje od podrobnějšího zařazení vedení účetnictví v rámci této působnosti.[119] Za významné považuji i skutečnost, že názor, podle kterého vedení účetnictví nepatří do obchodní vedení, se častěji objevuje v novější literatuře.

Porovnáme-li znění obchodního zákoníku s textem zákona o obchodních korporacích, zjistíme, že i zde došlo k posunu. Obchodní zákoník totiž v § 192 odst. 1 uváděl *„představenstvo zabezpečuje obchodní vedení včetně řádného vedení účetnictví společnosti.“* Jazykovým výkladem tedy bylo možné dovodit, že vedení účetnictví spadá pod obchodní vedení. Text podobného ustanovení pro jednatele společnosti s ručením omezeným nicméně takto snadný výklad neposkytoval.

Naopak zákon o obchodních korporacích stále svěřuje vedení účetnictví do rukou statutárního orgánu, avšak činí tak v odlišných odstavcích, přičemž vedení účetnictví uvádí dohromady s povinností vést předepsané evidence a seznam společníků (v případě společností s ručením omezeným), respektive s předkládáním účetních závěrek valné hromadě (v případě akciových společností), což jsou vše činnosti spadající do působnosti statutárního orgánu vůči ostatním orgánům společnosti.

Osobně považuji za klíčové již dříve zmiňované rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2019, kde Nejvyšší soud uvedl: „*Je-li např. vedením účetnictví (jehož zabezpečení náleží představenstvu) pověřena třetí osoba, neznamená to, že tato činnost ztrácí povahu vedení účetnictví. Stejně tak, je-li obchodním vedením (či jeho částí) pověřena třetí osoba, neznamená to, že tato činnost ztrácí*

[116] Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1177/2013-29, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 496/2014 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4393/2016.

[117] Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1876/2017 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1226/2015, kdy obě rozhodnutí zmiňují vedení účetnictví vedle obchodního vedení, nikoli jako jeho součást.

[118] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 109.; ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*, 2016, s. 185.

[119] Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo1773/2006 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2021 , sp. zn. 27 Cdo 2887/2020.

povahu obchodního vedení."[120] Z citovaného jasně vyplývá, že podle názoru velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia vedení účetnictví nespadá pod obchodní vedení. S tímto názorem se i vzhledem k výše rozebrané změně v textu zákona ztotožňuji.

Vnímám však i prostor pro opačný názor, kdy je možné argumentovat, že přestože vedení účetnictví nepatří pod řízení podnikatelské činnosti společnosti, může velmi snadno spadat pod její každodenní provozní záležitosti. Také je možné vnímat rozdíl mezi průběžným vedením účetnictví a vytvořením účetních závěrek, které následně schvaluje valná hromada a které již do obchodního vedení nespadají.

Na závěr je důležité zmínit, že text zákona nehovoří o „vedení účetnictví", ale o „zajištění vedení účetnictví". Dá se proto předpokládat, že zákonodárce považuje vedení účetnictví za činnost, kterou v zásadě nikdy nebudou vykonávat členové statutárního orgánu. Předpokládá se však jejich odpovědnost při výběru kvalifikované osoby, která činnost bude následně vykonávat.[121]

2.2.2 Zástupčí (jednatelské) oprávnění

Prostor byl doposud věnován procesům uvnitř společnosti, nicméně vezmeme-li v potaz i vztahy mimo obchodní korporaci, je nutné obchodní vedení odlišit i od tzv. zástupčího, respektive jednatelského oprávnění statutárního orgánu společnosti, které představuje jeho vnější působnost. Právě v rámci jednatelského oprávnění je společnosti umožněno zasahovat do poměrů vnějšího světa a (prostřednictvím svého zástupce[122]) činit závazné právní úkony jako právnická osoba.

Statutárnímu orgánu náleží generální jednatelské oprávnění. Do roku 2014 bylo jednání statutárního orgánu chápáno přímo jako jednání právnické osoby. Za současné právní úpravy toto již neplatí a statutární orgán, respektive jeho jednotliví členové, jsou jen zástupci obchodní společnosti, kteří nicméně mohou podle § 164 odst. 1 OZ zastupovat obchodní společnost ve všech jejích záležitostech.[123]

[120] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019.

[121] FILIP, V., J. LASÁK In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 1875.

[122] Dnešní pojetí právnických osob vychází z teorie státem uznané právní osobnosti, běžně označované jako teorie fikce, kdy stát prostřednictvím právního řádu u určitých entit právní osobnost uzná nebo jí přímo stanoví (viz § 20 odst. 1 OZ). Projevem teorie fikce je i skutečnost, že právnická osoba nejedná sama, ale prostřednictvím zástupců, jejichž vůle se považuje za vůli právnické osoby (viz POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2021, s. 3.; HURDÍK, J In: LAVICKÝ, P et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 108 a 109.; MUZIKÁŘ, M., J. BODEČKOVÁ In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 67 a 68.).

[123] ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 162.

Tato změna přinesla úvahy o tom, jestli se jedná o zastoupení zákonné nebo smluvní. Názory právních teoretiků byly v tomto ohledu dlouho nejednotné, postupně však vykrystalizoval třetí názorový proud, který bere v potaz skutečnost, že statutární orgán zastupuje společnost jak na základě zákona, tak na základě soukromoprávního jednání jako je například jednání, kterým byla založena samotná společnost. Zastupování společnosti statutárním orgánem tak podle tohoto názorového proudu není ani zákonné, ani smluvní, ale tvoří samostatnou kategorii tzv. zastoupení sui generis.[124] Tato myšlenka byla posléze vzata za vlastní i soudci Nejvyššího soudu.[125] Prostor v této podkapitole bude nicméně věnován především rozlišení jednatelského oprávnění a obchodního vedení, hlavně pak jejich vzájemné provázanosti.

Vůle společnosti je vytvořena v rozhodovacím procesu členů statutárního orgánu, který odpovídá obchodnímu vedení. Naopak projev takto utvořené vůle vůči vnějšímu světu již obchodním vedením není a právním jednáním členů statutárního orgánu vůči třetím osobám spadá pod jednatelské oprávnění.

Ve stejném duchu se vyjádřil ve svém rozhodnutí z roku 2006 i Nejvyšší soud: *„Pod pojem obchodního vedení pak nelze zahrnout právní úkony uzavírané společností s třetími osobami (viz citovaný § 133 obch. zák.). V některých případech však na rozhodnutí učiněné v rámci obchodního vedení společnosti navazuje jednání jménem společnosti, a to tam, kde k realizaci takového rozhodnutí je nutné právní jednání ve vztahu k třetím osobám.“*[126] a následně např. i v dalším svém rozhodnutí z roku 2021: *„Při obchodním vedení jde především o proces vytváření vůle (přičitatelné) společnosti, jež se následně může projevit (a zpravidla projeví) navenek v podobě právního úkonu (právního jednání), jímž je rozhodnutí o obchodním vedení realizováno.“*[127]

V ideálním případě se tedy tyto dvě působnosti statutárního orgánu propojují, doplňují a navazují na sebe. Velká část jednání zavazujícího společnost následuje, respektive měla by následovat až po rozhodnutí, které je učiněno uvnitř společnosti. Obchodní vedení je tedy realizováno prostřednictvím zástupčího oprávnění tam, kde je k jeho realizaci potřeba právně jednat vůči světu vně obchodní společnost.

[124] Ibid.; ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*, 2016, s. 21.; LASÁK, J. In LAVICKÝ, P et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, 2022, s. 612.

[125] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017, uveřejněný pod. č. 37/2020 ve Sb. rozh. a st.

[126] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006; dále srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 1120/2005.

[127] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2837/2020.

B. Havel dokonce tvrdí, že každé jednání navenek je současně projevem obchodního vedení, přičemž obojí podléhá péči řádného hospodáře. Proto je toho názoru, že rozdíl mezi obchodním vedením a zástupčím oprávněním je přeceňovaný a působnost statutárního orgánu uměle dělená.[128]

Závěrem je tedy možné konstatovat, že zatímco obchodní vedení se dá považovat za nejdůležitější a nejkomplexnější soubor oprávnění statutárního orgánu z hlediska vnitřního chodu společnosti, ve vztahu k světu vně společnosti má stejnou důležitost zástupčí oprávnění.

[128] HAVEL, B. Quo vadis obchodní vedení. *Obchodněprávní revue*. roč. 2010, č. 6, s. 73 a 76.

3 Pokyny do obchodního vedení uvnitř společnosti

Všeobecné pravidlo o nemožnosti ovlivňovat obchodní vedení kapitálové společnosti udělováním pokynů jejímu statutárnímu orgánu zákon na několika místech prolamuje. Tato kapitola se věnuje dovoleným pokynům do oblasti obchodního vedení uděleným společníky, kteří nicméně nejednají v zájmu žádné další ekonomické entity. Česká právní úprava je následně porovnána s úpravou platnou ve Velké Británii a v Rakousku.

3.1 Žádost o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení

Podle § 51 odst. 2 zákona o obchodních korporacích má člen statutárního orgánu možnost požádat nejvyšší orgán o udělení pokynu do obchodního vedení. Tím dochází k rozšíření působnosti valné hromady, které je však podmíněno prvotní iniciativou ze strany statutárního orgánu.

3.1.1 Komu svědčí právo požádat o pokyn

Nejasná je odpověď hned na otázku, jestli je o udělení pokynu oprávněn požádat každý člen statutárního orgánu samostatně nebo pouze statutární orgán jako celek. Vzhledem k tomu, že dikce ustanovení v § 51 odst. 2 zákona o obchodních korporacích zní „*člen statutárního orgánu kapitálové společnosti*“, je podle I. Štenglové a B. Havla jazykovým výkladem možné dobrat se odpovědi, že právo požádat valnou hromadu o udělení pokynu svědčí každému členovi statutárního orgánu samostatně. Vyžádání si pokynu přitom nepovažují za obchodní vedení a ustanovení vnímají jako nástroj možné kontroly mezi členy statutárního orgánu. Je-li přehlasovaný člen statutárního orgánu opravdu přesvědčen o nevhodnosti učiněného rozhodnutí, nemusí se spokojit pouze se zaznamenáním svého postoje, ale může informovat valnou hromadu a požádat ji o udělení pokynu.[129]

P. Šuk a T. Dvořák jsou ovšem opačného názoru. Zohledňují § 156 odst. 1 občanského zákoníku, podle kterého musí každý kolektivní orgán rozhodovat ve sboru. Rozhodnutí požádat o udělení pokynu naopak považují za obchodní vedení, což podle nich znamená, že o něm má rozhodnou kolektivní orgán jako celek, stejně jako i všichni jednatelé, kteří jinak tvoří samostatné monokratické statutární orgány. K tomu pak přidávají obavu, že by přehlasovaní členové tohoto

[129] ŠTENGLOVÁ, I. Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností. *Karlovarské právnické dny*. roč. 2014, č. XXII, s. 39 a 40.; ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 168.

orgánu mohli právo na vyžádání pokynu vykonávat šikanózním způsobem. Jednotlivec by proto podle nich neměl mít možnost tímto způsobem zvrátit rozhodnutí většiny.[130]

Osobně vnímám jazykový výklad v tomto případě jako velmi přesvědčivý, nedokážu se však ztotožnit s názorem, že by statutární orgán mohl (nebo snad dokonce měl) používat valnou hromadu jako mediátora pro své neshody. Nedovedu se proto plně přiklonit ani k jednomu názorovému proudu.

3.1.2 Forma žádosti o pokyn

Při vyžádání si pokynu není dotčena povinnost členů statutárního orgánu vykonávat svěřenou funkci s péčí řádného hospodáře. Z této skutečnosti plyne soubor kritérií, které musí žádost mít, aby tato povinnost nebyla porušena. Žádost o udělení pokynu musí být předně podána v dostatečném časovém předstihu a obsahovat všechny relevantní informace (včetně upozornění na rizika), musí být také srozumitelná a dostatečně konkrétní.[131]

Přijatelná je například situace, kdy statutární orgán vypracuje několik rovnocenných variant plánu, jak naplnit strategický záměr společnosti a následně nechá mezi těmito variantami valnou hromadu vybrat. Každá varianta přitom musí být opatřena všemi relevantními informacemi i analýzou přínosů a rizik. Při tomto řešení se obchodní vedení těsně spojí se strategickým a koncepčním řízením společnosti a společníci tak dostanou možnost korigovat činnost společnosti.[132]

Nesprávný by byl naopak postup, kdy by se členové statutárního orgánu prostřednictvím této žádosti valné hromady dotazovali, jestli nějakou situaci mají vůbec řešit, nebo by žádost formulovali velmi vágně. Příliš obecnou formulací by členové statutárního orgánu projevili neschopnost rozhodnou, tedy neschopnost jednat s péčí řádného hospodáře.[133] Žádost o udělení pokynu by proto měla vždy být formulována tak, aby ji valná hromada svým usnesením mohla pouze přijmout, odmítnout, nebo vybrat jedno z nabízených řešení.[134]

Za účelem udělení pokynu na základě žádosti statutárního orgánu je potřeba svolat valnou hromadu,[135] respektive projednání žádosti zařadit na program jednání valné hromady.[136] Nejvyšší

[130] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 464.; ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 168.

[131] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 463 a 464.

[132] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 323.

[133] ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 169.

[134] ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*, 2014, s. 44.

[135] V případě jediného společníka je celý proces jednodušší a žádost mu stačí zaslat.

[136] Svolání valné hromady probíhá podle § 181 a násl. ZOK pro společnosti s ručením omezeným a podle § 402 a násl. ZOK pro akciové společnosti.

soud přitom v roce 2018 judikoval, že postup v souladu s péčí řádného hospodáře musí být zachován v průběhu celého procesu udílení pokynu, tedy od svolání valné hromady, až po zajištění jejího informovaného rozhodnutí o žádosti.[137] To činí celý proces velmi rigidním a časově neflexibilním.[138]

3.1.3 Závaznost uděleného pokynu

Jednou udělený pokyn je závazný pro všechny členy statutárního orgánu.[139, 140] Je tomu tak nejen proto, že jiný výsledek by vzhledem k celkovému pojetí tohoto ustanovení a úsilí, které je nutné vynaložit na získání pokynu nedával smysl, ale především i proto, že rozhodnutími valné hromady přijatými v mezích její působnosti jsou ostatní orgány společnosti bez dalšího vázány.[141]

Existuje však celá řada případů, kdy se pokyn závazným nestane. Jedním z nich je situace, kdy statutární orgán předloží dostatečně specifickou žádost o udělení pokynu a valná hromada následně rozhodne. Udělený pokyn však půjde mimo rámec vymezený žádostí a bude fungovat vlastně jako protinávrh. Valná hromada v takovém případě neměla pravomoc takový pokyn vydat, protože nebyl podložený žádostí o jeho vydání ze strany statutárního orgánu a stane se tak běžným pokynem do obchodního vedení, který je ale zakázaný.[142]

Členové statutárního orgánu také nikdy nebudou vázáni protiprávním pokynem (např. k nesplnění daňové povinnosti)[143] a pokynem neurčitým nebo nesrozumitelným.[144, 145]

Je také možné, že pokyn přestane být závazný následkem náhlé změny okolností, které platily, nebo se alespoň předpokládaly v době jeho přijetí. Pak bude na místě požádat valnou hromadu o revokaci jejího pokynu a v případě nedostatku času statutární orgán může, případně dokonce musí pokynu neuposlechnout.[146]

[137] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016.

[138] K urychlení situace může sloužit rozhodnutí valné hromady per rollam podle § 175 a násl. ZOK, pokud zakladatelské právní jednání tuto možnost nevylučují.

[139] To platí pro všechny jednatele, kteří jsou každý samostatným statutárním orgánem.

[140] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 323.

[141] ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 171.

[142] LASÁK, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 377.

[143] ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*, 2014, s. 45.

[144] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 456; § 553 odst. 1 OZ.

[145] LASÁK, J. In.: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 376.

[146] ŠTENGLOVÁ, I. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností*, 2014, s. 45.; LASÁK, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 378.

Byl-li postup členů statutárního orgánu při vyžádání pokynu a při jeho plnění v souladu se standardy péče řádného hospodáře, nebudou následně odpovědní, pokud se výsledek bude lišit od očekávání. Totéž by však platilo i při postupu bez vyžádání pokynu, proto je toto zproštění odpovědnosti významné spíš z hlediska mezilidských vztahů mezi členy statutárního orgánu a společníky.[147]

Valná hromada nicméně nemusí o udělení pokynu vůbec rozhodnout, ať už proto, že se žádostí nebude zabývat, nebo proto, že neschválí žádný z předložených návrhů. V takovém případě musí statutární orgán učinit rozhodnutí sám. Nic mu však nebrání požádat o udělení pokynu opakovaně.[148]

Jsem toho názoru, že řešený institut má jen velice omezené využití. Získání oficiálního pokynu na žádost statutárního orgánu se jeví jako formálně náročné a vzhledem k tomu, že se členové statutárního orgánu nezbaví při jeho realizaci odpovědnosti plynoucí z povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, nevidím žádný přesvědčivý důvod, proč by tak měli postupovat. Stejného výsledku totiž dosáhnou i neformálním dotazem na společníky, kteří následně mohou svůj názor statutárnímu orgánu sdělit ve formě nezávazného doporučení. Takový postup bude navíc daleko pružnější a časově pravděpodobně přívětivější. Doba potřebná k získání oficiálního pokynu (vzhledem k nutnosti svolat valnou hromadu nebo zajistit alespoň per rollam hlasování) se za zdá být pro účely rozhodování o obchodním vedení příliš dlouhá.

3.2 Je možné atrahovat obchodní vedení?

Valná hromada společnosti s ručením omezeným se odlišuje od valné hromady akciové společnosti oprávněním atrahovat si rozhodování, které podle zákona o obchodních korporacích náleží do působnosti jiného orgánu společnosti.[149] Zákon nicméně blíže nespecifikuje, jestli se toto oprávnění týká i oblasti obchodního vedení a jasnou odpověď nenabízí ani doktrína.

Je nicméně důležité si uvědomit, že pokud by valná hromada skutečně byla schopná si na základě atrakce vyhradit rozhodování o obchodním vedení, byla by podstata tohoto institutu materiálně stejná jako udělování oprávněných pokynů.

[147] ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 171.

[148] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 323.

[149] Schopnost vyhradit si rozhodování případů, které náleží do působnosti jiného orgánu společnosti podle § 190 odst. 3 ZOK.

Převažující část doktríny se k možnosti valné hromady zasahovat pomocí atrakce do obchodního vedení staví negativně.[150] L. Josková uvádí proti této možnosti hned několik, dle mého názoru velmi přesvědčivých, argumentů. Jedním z nich je skutečnost, že ač má společnost s ručením omezeným i některé prvky osobní společnosti, zákon o obchodních korporacích ji jednoznačně řadí mezi kapitálové společnosti. To se pak odráží především v tom, že její společníci neručí svým majetkem za závazky společnosti a ani nemají povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře, což znamená mimo jiné i to, že se na jejich jednání nevztahují žádné požadavky odbornosti.[151]

Společníci společnosti s ručením omezeným mají pouze povinnost loajality, která ale nebude pro ochranu případných věřitelů nebo i např. zaměstnanců společnosti dostatečná. Zákon o obchodních korporacích ani žádný jiný zákon tento problém nijak neřeší a povinnosti společníků při případném atrahování rozhodování o obchodním vedení nikterak nemodifikuje. Dá se proto předpokládat, že nedostatek vlastní odpovědnosti společníků by negativně ovlivňoval kvalitu jejich rozhodování, což určitě nebylo cílem zákonodárce.[152]

Jako další argument pak L. Josková uvádí existenci § 51 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, který je výslovně formulovaný pro kapitálové společnosti, nikoli pouze pro společnost akciovou. Nabízí se tedy otázka, jaký by měla smysl jeho existence, kdyby nepředstavoval (mimo koncerny) jedinou možnou výjimku z obecného zákazu zasahovat do obchodního vedení. Pokud by totiž valná hromada mohla pokyn kdykoli udělit, nebo si rozhodování o obchodním vedení dokonce zcela vyhradit pro sebe, stalo by se ustanovení dovolující udělení pokynu na žádost statutárního orgánu nadbytečné. [153]

Závěr o nemožnosti atrakce obchodního vedení valnou hromadou podporuje i vazba mezi první a druhou větou v § 195 odst. 2 zákona o obchodních korporacích, které normují vztah mezi statutárním orgánem a valnou hromadou. Toto ustanovení je proto ustanovením speciálním k tomu v § 190 odst. 3 zákona o obchodních korporacích. Je proto jasné, že zákaz udělovat pokyny do obchodního vedení znemožní i možnost atrakce této oblasti valnou hromadu.[154]

[150] ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 481.; JOSKOVÁ, L. *Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů*, 2022, s. 20 a 21.; PATĚK, D. In: ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 374.; DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 272.

[151] Blíže viz úvod této diplomové práce.

[152] JOSKOVÁ, L. *Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů*, 2022, s. 20.

[153] Ibid., s. 21.

[154] ŠUK, P. In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 481.

Dalším podstatným argumentem je i to, že autoři důvodové zprávy k novele č. 33/2020 měli zájem postavit najisto, že *„společenská smlouva nemůže přenést rozhodování o obchodním vedení na valnou hromadu a že ani valná hromada si nemůže vyhradit rozhodování o otázkách obchodního vedení.“*[155]

A konečně, tento názorový proud je i v souladu s názorem Nejvyššího soudu, který ve svém rozsudku z roku 2019 uvedl *„obchodní vedení společnosti přísluší jednateli (jednatelům) (...) a nikdo, ani společníci či valná hromada, nesmí (...) jednateli či jednatelům udělovat pokyny týkající se obchodního vedení“*[156] a s názorem Vrchního soudu v Praze z roku 2019, podle kterého si valná hromada nemůže na sebe atrahovat rozhodování o obchodním vedení ani v případě, že jednatel požádal o udělení pokynu podle § 51 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Pokud by tak valná hromada přesto učinila, bude toto její rozhodnutí nicotné.[157]

Opačný názor na možnost atrakce obchodního vedení zastává B. Havel, který naopak považuje ustanovení v § 190 odst. 3 zákona o obchodních korporacích za speciální, protože deroguje obecná pravidla týkající se jednotlivých orgánů společnosti.[158, 159]

Požadovaná forma atrakce je pro společníky přitom velmi vstřícná. Atrakční usnesení, kterým si valná hromada vyhrazuje určitou otázku do své působnosti, postačí přijmout prostou většinou[160] bez nutnosti notářského zápisu, což znamená, že se tato rozhodnutí nikde nepublikují ani neukládají.[161]

3.3 Pokyny do obchodního vedení ve Velké Británii a Rakousku

Při porovnání s legislativami jiných států je zřejmé, že obecný zákaz udělovat statutárnímu orgánu pokyny týkající se obchodního vedení platící v českém právním řádu není (minimálně) evropskou normou. V následující podkapitole této práce budou analyzovány možnosti společníků v této oblasti ve Velké Británii, jakožto zástupci angloamerického typu právní kultury (neboli common

[155] Důvodová zpráva k novele č. 33/2020 Sb., str. 164. Dostupné z https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135885.

[156] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018.

[157] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 5. 2019, sp. zn. 14 Cmo 244/2018, uveřejněný v: Právní rozhledy, roč. 2020, č. 1, s. 34.

[158] HAVEL, B. *Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?)*, 2019, s. 156.

[159] B. Havel sice tento názor vyslovil před účinností novely č. 33/2020, kterou byla přidána dnešní věta první do § 195 odst. 2 ZOK, nicméně názor je opakován se souhlasem i po tomto datu, viz POKORNÁ, J. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 954 a 955.

[160] Neurčí-li zakladatelské právní jednání společnosti jinak, viz § 170 ZOK.

[161] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 271.

law) a v Rakousku, kde se, stejně jako v České republice uplatňuje kontinentální typ právní kultury.[162]

3.3.1 Možnost společníků ve Velké Británii zasahovat do obchodního vedení

Právní systém Velké Británie se vyznačuje širším pojetím pramenů práva a především větším vlivem soudců, kteří zde dostávají významný prostor pro uvážení jednotlivých případů podle jejich specifik. Vedle psaných zákonů jsou zde pramenem práva i soudní precedenty, právní obyčeje a právní literatura.[163]

Stěžejní význam pro regulaci obchodního práva ve Velké Británii má zákon Companies Act 2006 („CA 2006"). Ten rozděluje obchodní společnosti do dvou obecných kategorií, a to na společnosti soukromé, kterých je ve Velké Británii většina, a na společnosti veřejné. Nejblíže ke kapitálovým společnostem známým v českém právním řádu jsou přitom soukromé společnosti[164] označované jako „private limited companies" (neboli Ltd.) a skupina veřejných společností[165] označovaných jako „public limited companies" (neboli p.l.c.), jejichž společníci jsou odpovědní jen do výše jejich nesplacených vkladů a neručí tedy za zbytek dluhů společnosti.[166] Následující text pracuje právě s těmito dvěma skupinami společností.

Společníci dohromady tvoří tzv. general meeting („GM"), který je ekvivalentem valné hromady. Společníci, a tedy i GM, měli historicky značný vliv na každodenní chod společnosti,[167] nicméně to se v průběhu 20. století postupně začalo měnit, když v základním modelu fungování společností došlo ke značnému omezení vlivu společníků ve prospěch tzv. board of directors („BoD"), neboli statutárního orgánu společnosti. Tento trend pokračuje i v rámci CA 2006.[168]

Rozdělení působnosti mezi GM a BoD není řešeno zákonem a namísto toho je stanoveno, že tato pravidla mají být pro každou jednotlivou společnost vtělena do tzv. articles of association

[162] GERLOCH, A. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 118 a násl.; SLAPPER, G. a D. KELLY. *The English legal system*. London: Routledge, 2016, s. 4 a 5.

[163] GERLOCH, A. *Teorie práva*, 2021, s. 118 a 119.; SLAPPER, G. a D. KELLY. *The English legal system*, 2016, s. 4.

[164] Ltd. společnosti se vyznačují užšími vztahy mezi společníky a společností, do které vložili své vklady. Je možné limitovat, kdo další se stane společníkem, a naopak pro ně CA 2006 nestanovuje požadavky na minimální kapitál.

[165] P.l.c společnosti (a obecně veřejné společnosti) jsou typické volnějším vztahem mezi společníky a společností. Finance nutné pro jejich založení, fungování a případné rozšíření se totiž shromažďuje od široké veřejnosti, které nabízejí tzv. „shares" (podíly, případně přímo akcie společnosti). CA 2006 pro ně stanovuje požadavky na minimální kapitál, naopak převody jejich podílů nebývají omezeny. Veřejné společnosti jsou také přísněji regulovány zákony.

[166] DIGNAM, A. a J. LOWRY. *Company law*. Oxford: University Press, 2014, s. 8 a 9.

[167] Tedy i na rozhodnutí, která by spadala pod definici obchodního vedení.

[168] ROACH, L. *Company law*. Oxford: University Press, 2022, s. 224.

(zakladatelské právní jednání nebo konkrétněji stanovy). Tím mají zakládající společníci do značné míry volnou ruku nad budoucím chodem společnosti. CA 2006 určuje pouze omezený okruh pravomocí, které naopak za každých okolností náleží GM a ani zakladatelským právním jednáním je není možné přenést na jiný orgán (např. změna stanov).[169]

Z toho plyne, že ve společnostech má BoD jen takovou působnost, jakou mu přisoudí stanovy. To se týká i oprávnění v oblasti obchodního vedení.[170, 171] Na rozdíl od české právní úpravy je tedy ve Velké Británii možné i řešení, ve kterém si rozhodování o každodenním chodu společnosti ponechají společníci v rámci jejich působení jako GM. Nicméně i přes volnost ponechanou zákonodárcem a teoretickou možnost takové úpravy není její existence u společností běžná.

Vedle CA 2006 totiž regulují vnitřní uspořádání společností také tzv. model articles, tedy vzorové stanovy.[172] Jejich znění není závazné, ale jejich jednotlivé články se stávají součástí stanov společnosti, pokud je společnost specificky nevyloučí nebo nemodifikuje.[173] V čl. 3 vzorových stanov je pak stanoveno, že řízení chodu společnosti náleží BoD.

Toto pojetí rozdělení sil v rámci řízení společností ve Velké Británii není záležitostí nejnovějšího zákona ani vzorových stanov. Důležitost rozdělení působnosti jednotlivých orgánů ve stanovách a jeho následné dodržování stanovil již v roce 1996 precedent Automatic Self-Cleansing Filter Syndicate Co. Ltd. v Cuninghame. Na počátku tohoto sporu byl pokyn[174] společníků adresovaný BoD, na základě něhož mělo dojít k prodeji aktiv společnosti. BoD s prodejem aktiv nesouhlasil a odmítl příkaz společníků uposlechnout. Soud se následně zabýval právem společníků jednajících společně jako GM nahradit vůli BoD. V rozhodnutí, ve kterém bylo dáno za pravdu BoD, stanovil, že určující je rozdělení pravomocí a působností ve stanovách společnosti. Pokud je tedy pravomoc (jako zde) nakládat s aktivy společnosti svěřena stanovami BoD, nemůžou společníci do tohoto oprávnění zasahovat svými pokyny.[175]

[169] DIGNAM, A. a J. LOWRY. *Company law*, 2014, s. 290.; GRIFFIN, S. *Company law: fundamental principles*. Harlow: Longman, 2000, s. 290.

[170] Pojem obchodní vedení nicméně CA 2006 nedefinuje. Namísto toho je v CA 2006 a obecně v literatuře i precedentech využíváno výrazů jako „day to day control" a především „management of the company's business", které je obecně možné přeložit jako řízení (každodenního) chodu společnosti, které se blíží obsahu pojmu obchodní vedení.

[171] ROACH, L. *Company law*, 2022, s. 223.

[172] Existují modelové stanovy pro soukromé i veřejné společnosti, které se nicméně v článcích relevantních pro tuto diplomovou práci neliší.

[173] Čl. 20 CA 2006.

[174] Tento pokyn byl odhlasovaný prostou většinou.

[175] GRIFFIN, S. *Company law: fundamental principles*, 2000, s. 290.

Na toto zásadní soudní rozhodnutí navázaly další precedenty, které ho potvrzují a rozvíjejí. Jedním z nich je případ Gramophone and Typewriter Ltd. v Stanley (1908), v rámci něhož byla potvrzena nemožnost udílení pokynů jednotlivci z řad společníků, ale naopak bylo toto právo přiznáno kvalifikované většině společníků, která je sama o sobě schopna měnit stanovy. Tento precedent zdůraznil skutečnost, že členové BoD nejsou pouhými sluhy, kteří byli do funkce dosazeni proto, aby plnili příkazy společníků. Jsou to naopak osoby, kterým byla funkce svěřena pro jejich schopnosti, a rozsah jejich kontroly nad společností má být měněn jen rozhodnutím GM majícím podporu kvalifikované většiny. Naopak nepodléhají autoritě jednotlivých, samostatně jednajících společníků.[176]

Tyto principy nadále potvrzují i novější precedenty, např. Howard Smith Ltd v Ampol Petroleum Ltd (1974) nebo Towcester racecourse Co Ltd v Racecourse Association Ltd (2002), v rámci kterých se znovu řeší nepřekročitelnost pravidel nastavených ve stanovách.[177]

Chtějí-li tedy společníci zasáhnout do řízení chodu společnosti, mají dvě možnosti. První z nich je kvalifikovanou většinou změnit její stanovy. Vzorové stanovy nicméně počítají i s jednorázovým řešením, které neovlivní chod společnosti do budoucna, ale umožní společníkům ad hoc zásah do vedení chodu společnosti. V čl. 4 vzorových stanov[178] je zakotveno pravidlo, podle kterého mohou společníci přijmout kvalifikovanou většinou rozhodnutí, kterým BoD přikážou učinit určité jednání, nebo se takového jednání naopak zdržet. Tento příkaz je nicméně možné udělit pouze do budoucna, a není tak možné zvrátit nic, co už bylo BoD učiněno.

Rozdíl mezi oprávněními českých a britských společníků v oblasti zásahů do obchodního vedení, respektive do každodenního chodu společnosti, jsou tedy zásadní. Zatímco český právní řád tuto možnost společníkům za běžných okolností zapovídá, zákonodárce Velké Británie ponechal rozhodnutí této otázky plně v rukou společníků dané společnosti. Přestože je i ve Velké Británii patrná tendence omezovat oprávnění společníků k zásahům do každodenní činnosti a naopak posilovat pozici BoD, nejedná se o závazná nebo nepřekonatelná pravidla a společníkům britských společností stále náleží konečná možnost volby jestli a jak budou do obchodního vedení zasahovat.

[176] DIGNAM, A. a J. LOWRY. *Company law*, 2014, s. 289.

[177] Ibid., s. 291.; GRIFFIN, S. *Company law: fundamental principles*, 2000, s. 294.; FRENCH, D., S. MAYSON a C. RYAN. *Mayson, French & Ryan on company law*. Oxford: University Law, 2016, s. 466 až 468.

[178] Toto samozřejmě platí jen za předpokladu, že je tento článek součástí platných stanov společnosti, tedy že nebyl vyloučen nebo modifikován.

3.3.2 Možnost společníků v Rakousku zasahovat do obchodního vedení

Rakousko patří, oproti právnímu systému Velké Británie, mezi země používající tzv. kontinentální právní systém, kde hrají soudní precedenty omezenou roli a hlavním pramenem práva jsou zákony.

Rakouský právní systém zná obdobu české společnosti s ručením omezeným (označované jako Gesellschaften mit beschränkter Haftung, neboli GmbH) i české akciové společnosti (označované jako Aktiengesellschaft, neboli AG),[179] nicméně pravidla pro udílení pokynů týkajících se obchodního vedení se u GmbH a AG společností liší.[180]

Pro GmbH společnosti nejen že v zákoně chybí explicitní zakotvení zákazu udělování pokynů do obchodního vedení,[181] ale tyto pokyny jsou běžné[182] a bylo tomu tak i historicky. Podle § 20 odst. 1 zákona GmbHG jsou členové statutárního orgánu GmbH společnosti vázáni nejen zákonem a zakladatelským právním jednáním, ale i usnesením společníků, k jehož přijetí stačí prostá většina.[183] Společníci přitom mají možnost určitý krok zakázat, přikázat nebo jen schválit. Podle rakouské právní úpravy je dokonce možné, aby zakladatelské právní jednání poskytlo oprávnění udělovat pokyny týkající se obchodního vedení i jednotlivým společníkům.

Vždy nicméně platí, že všechny pokyny musí být v souladu se zákonem. Usnesení obsahující pokyn odporující zákonu budou nicotná. Jako příklad takového pokynu je možné představit si situaci, kdy by společníci nařizovali členům statutárního orgánu neodvádět daň ve výši stanovené zákonem nebo rozvazovat pracovní smlouvy se zaměstnanci zákonem nepovoleným způsobem.[184]

---

[179] Na rozdíl od české legislativy, kde jsou obě společnosti upraveny převážně jedním zákonem, v Rakousku upravuje každou právní formu jeden zákon:

a) Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz – GmbHG), StF: RGBl. Nr. 58/1906 (rakouský zákon ze dne 6. března 1906 o společnostech s ručením omezeným, dále jen „GmbHG“).

b) Gesetz vom 6. Mai 1965, Bundesgesetz über Aktiengesellschaften, BGBl č. 98/1965 (rakouský zákon o akciových společnostech, dále jen „AktG“)

(viz KALSS, S. a I. BUČKOVÁ. Převod akcií a obchodních podílů s.r.o. v Rakousku a v České republice. *Právní rozhledy*. roč. 1996, č. 3, s. 107.)

[180] Samotný pojem obchodní vedení nedefinoval ani rakouský zákonodárce, nicméně jeho vymezení odbornou literaturou se blíží české uznávané definici uvedené v podkapitole 1.3, je však širší (může zahrnovat i činnost zahrnující právní jednání) viz Filip, Lasák In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, s. 1871.

[181] JOSKOVÁ, L. *Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů*, 2022 s. 20.

[182] Ibid., s. 19.

[183] ZVÁRA, M. Udílení pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu. *Obchodněprávní revue*. roč. 2019, č. 4, s. 86.

[184] Ibid., s. 88.

Naopak akcionáři AG společností žádné takové oprávnění nemají. Jedná se o významný prvek diferenciace mezi oběma druhy společností, na který je ve správě rakouských společností kladen značný důraz.

Rakouský zákonodárce pamatoval u GmbH společností i na řešení odpovědnosti za kroky provedené na základě pokynu. Bylo-li určité jednání člena statutárního orgánu učiněno, respektive neučiněno, na základě pokynu ze strany společníků, nebo bylo-li společníky závazně schváleno, je jednatel zproštěn odpovědnosti vůči společnosti. To však neplatí o odpovědnosti vůči věřitelům společnosti, pokud jsou prostředky společnosti k jejich uspokojení nedostačující.[185]

Rozdíl mezi českou a rakouskou úpravou udílení pokynů do oblasti obchodního vedení ze strany společníků je tedy, stejně jako v případě Velké Británie, značný. Zatímco český právní řád obecně řečeno nedovoluje společníkům do obchodního vedení zasahovat a teprve relativně nedávno (od roku 2014) umožňuje členům statutárního orgánu si pokyn vyžádat, rakouský právní řád tuto možnost dlouhodobě umožňuje a řeší i omezení odpovědnosti členů statutárního orgánu v takovém případě. Důležité je nicméně uvědomit si, že tento rozdíl se týká jen GmbH společností, které jsou obdobou českých společností s ručením omezeným. Naopak u AG společností jakožto společností akciových žádné takové oprávnění akcionáři nemají. Rakouský model tedy rozlišuje mezi oběma druhy těchto kapitálových společností více než model český.[186]

Osobně se domnívám, že britská i rakouská úprava je vhodnější. Obě země totiž umožňují společníkům oficiální cestou učinit to, co společník s aktivním zájmem o společnost vždy bude mít zájem činit – totiž aktivně se účastnit řízení společnosti, a to i v situaci, kdy je jinak připraven její každodenní chod přenechat v rukou statutárního orgánu. Naopak česká právní úprava pouze otevírá prostor pro případné spory mezi členy statutárního orgánu a společníky.

Členové statutárního orgánu jsou totiž v České republice v pozici, kdy oficiálně sice nesmí připustit zásah společníků do obchodního vedení, nicméně společníci prostřednictvím valné hromady rozhodují o obsazení statutárního orgánu. Člen voleného orgánu je naopak motivován snahou udržet si svoji pozici. Často tak stojí před rozhodnutím, jestli pokyn neoficiálně uposlechne

[185] Ibid., s. 87; § 25 odst. 5 GmbHG.

[186] Ani podle české právní úpravy nelze společnost s ručením omezeným a akciovou společnost vnímat bez rozdílu. Přestože dělení na osobní a kapitálové společnosti je dnes na rozdíl od minulé právní úpravy zakotveno v zákoně, jedná se do značné míry o simplifikaci. Společnost s ručením omezeným je sice formálně kapitálovou společností, ale má společné znaky i se společností osobní. Především se u ní tradičně očekává větší účast společníků na její činnosti, než by bylo běžné pro typickou kapitálovou společnost. Tuto účast zákon sice nenařizuje, ale počítá s ní. Dále má sice podle § 169 odst. 2 ZOK zákonnou povinnost vytvářet základní kapitál, nicméně jeho výše je spíš symbolická (viz HEJDA, J et al. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) : poznámkové znění : 2014*., 2013, s. 15.; DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 9).

(a přijme stejnou odpovědnost jako za jakékoli své rozhodnutí), nebo se nechá valnou hromadou odvolat. Společníci samotní jsou přitom motivováni ziskem společnosti a nemají proto bez dalšího důvod chtít společnosti uškodit. Jejich pokyn by klidně mohl být tolerovaný. V takovém případě by nicméně bylo nutné vyřešit i problematiku odpovědnosti za takový pokyn, a to především z důvodu ochrany třetích stran.

4 Udílení pokynů do obchodního vedení v rámci koncernu

Dalším prolomením obecného zákazu zasahovat do obchodního vedení kapitálové společnosti a udílet statutárnímu orgánu pokyny je právní úprava koncernových seskupení, kterou obsahuje zákon o obchodních korporacích.[187] Koncern je spojením dvou nebo více právně samostatných osob, kde jedna z těchto osob jednotně řídí osoby zbylé, přičemž vzniklé seskupení nemá právní subjektivitu,[188] ale pouze společné ekonomické zájmy. Je tedy jasné, že na rozdíl od případů popisovaných v předešlé kapitole se v tomto případě jedná o zásahy přicházející z vnějšího světa.

Koncerny jsou podmnožinou širší kategorie podnikatelských seskupení a dají se považovat za jejich vrcholnou formu.[189] Nižší formou jsou pak ovlivnění a ovládání, kdy ovlivnění může být samostatnou kategorií nebo pouze nástrojem ovládání či koncernu. Obecně je také možné říct, že ovládání v sobě zahrnuje ovlivnění a koncern zase ovládání, a dochází tak k nabalování práv a povinností plynoucích pro jednotlivé stupně podnikatelských seskupení z právní úpravy.[190] Vzhledem k tomu, že pro udílení pokynů do obchodního vedení je relevantní pouze úprava koncernů, bude se tato podkapitola dále zaměřovat pouze na ně.

4.1 Vývoj právní úpravy koncernu

První pokus o etablování koncernového práva do české legislativy proběhl v roce 2000 novelou obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. Tato problematika byla následně upravena i při rekodifikaci soukromého práva, konkrétně v hlavě I zákona o obchodních korporacích. Mezi oběma úpravami nicméně existují jisté rozdíly.

V roce 2000 se zákonodárce snažil reagovat na ekonomickou realitu, kdy propojení společností běžně existovala a přinášela spolu jak pozitivní, tak negativní průvodní jevy. Z tohoto důvodu nebylo cílem podobná uskupení zakázat, ale pouze je regulovat ve snaze eliminovat méně žádoucí následky. Úprava koncernů z roku 2000 byla značně ovlivněna německou legislativou a rozlišovala mezi faktickým a smluvním koncernem. Faktický koncern byl upraven především v § 66a obchodního zákoníku a smluvní koncern v § 190a, respektive § 190b a násl. obchodního zákoníku vedle smluv o převodu zisku a smluv o ovládání.

[187] Jedná se o možnost řídící osoby udělit pokyn týkající se obchodního vedení řízené osobě podle § 81 odst. 1 ZOK.

[188] ČERNÁ, S. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*. Praha: Linde, 2004, s. 28.

[189] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 589.

[190] ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*, 2016, s. 190.; ČERNÁ, S. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*, 2004, s. 1.

U případů, kde nedošlo k uzavření ovládací smlouvy, tedy u faktických koncernů, bylo řídící osobě obecně zapovězeno udělit pokyn do obchodního vedení řízené osoby, pokud tím řízené osobě mohla vzniknout újma. Existovala však výjimka, kdy se řídící osoba zavázala uhradit řízené osobě takto vzniklou majetkovou újmu. Pokud újma nebyla uhrazena nejpozději do konce relevantního účetního období a ani nebyla uzavřena smlouva o její úhradě, následovala povinnost řídící osoby nahradit vzniklou škodu.[191]

Zároveň nebyli členové statutárního orgánu řízené osoby zbaveni povinnosti vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře. To v první řadě znamenalo, že se od nich vyžadovalo posouzení, zda udělený pokyn je v souladu se zakladatelským právním jednáním, právními předpisy a dobrými mravy. Pokud pokyn neprošel tímto prvním kritériem, bylo bezpředmětné zkoumat jeho další dopad na řízenou osobu a její statutární orgán nebyl povinen ho splnit. Teprve jako další se zkoumala možnost přivedení újmy a to, jestli je tato újma uhraditelná. Nakonec bylo možné jen takové ovlivnění, které způsobovalo uhraditelnou újmu. Překážkou mohla být také existence dřívějšího neuhrazení škody, která vznikla jako újma z pokynu do obchodního vedení. Řídící osoba se tak totiž automaticky stala nespolehlivou a přístup v rámci péče řádného hospodáře nařizoval opatrnost.[192] Problémem faktického koncernu nicméně byla skutečnost, že řízené osoby se náhrad újmy ani škody nedomáhaly a nikdo jiný neměl aktivní legitimaci učinit tak za ně.[193]

Naopak v případě smluvního koncernu byla možnost řídící osoby zasahovat do obchodního vedení osoby řízené daleko větší. Okamžikem uzavření ovládací smlouvy totiž přestal být na prvním místě zájem každé jednotlivé společnosti a nadřadil se mu zájem koncernu jako celku. Působnost řídící společnosti byla nicméně také omezena, především samotnou působností statutárního orgánu řízené osoby, kdy bylo možné udělovat pokyny členům tohoto orgánu, ale už nebylo možné např. předpřipravovat rozhodnutí valné hromady řízené společnosti.[194]

Koncept smluvního koncernu však obsahoval jeden, z celoevropského pohledu spíše neobvyklý prvek, kterým byla závaznost pokynů řídící osoby. Faktický koncern se naopak soustředil na podmínky, za kterých bylo možné pokyn do obchodního vedení udělit a akceptovat, aniž by to pro členy statutárních orgánů obou společností mělo negativní důsledky.[195] Ani možnost smluvních

[191] ČERNÁ, S. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*, 2004, s. 47.

[192] Ibid., s. 53.

[193] ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*, 2016, s. 187.

[194] ČERNÁ, S. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*, 2004, s. 108.

[195] ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*. roč. 2014, č. 2, s. 39.

koncernů se však příliš neosvědčila, a to především kvůli tomu, že v praxi tyto koncerny téměř nevznikaly.[196]

Zákon o obchodních korporacích tak již celkem automaticky otázku podnikatelských seskupení také upravuje. Samotná právní úprava nicméně zaznamenala rozsáhlé změny; došlo ke zrušení nevyužívaného smluvního koncernu a úprava se od německé posunula blíže k francouzské předloze a tzv. konceptu Rozenblum.

4.2 Současná právní úprava koncernu se zaměřením na koncernové pokyny

Současná úprava i nadále dělí podnikatelská seskupení na dvě, respektive na tři úrovně – ovlivnění, ovládaní a koncern. V případě koncernu je situace usnadněna a zákon o obchodních korporacích v § 81 odst. 1 výslovně povoluje udělování pokynů do obchodního vedení řízené osoby, pokud jsou tyto pokyny v zájmu koncernu, který nahrazuje zájem samotné řízené společnosti. Tím dochází ke zvýhodnění koncernu a usnadnění uplatnění rozhodujícího vlivu řídící osoby.[197] Tyto pokyny pak představují efektivní a zároveň legální nástroj k řízení celého seskupení.

4.2.1 Podmínky udílení koncernových pokynů

Možnost udělovat pokyny do obchodního vedení je podmíněna uznáním existence koncernu. Mezi znaky koncernu patří jednotná politika celého seskupení, kterou se prosazuje koncernový zájem, a koncepční řízení, respektive koordinace některé z významných složek nebo činností podnikání. Splnění těchto předpokladů se přitom zkoumá po celou dobu trvání koncernu.[198] Koncernové seskupení tedy přesahuje pouhé ovlivňování nebo ovládání tím, že se jedná o komplexní jednotné řízení jedné osoby druhou.[199]

Pro určení akceptovatelných pokynů je klíčový koncernový zájem. Jeho chápání jako čistě ekonomické záležitosti je považováno za jeho užší pojetí, naopak přiznání možnosti dalšího rozměru (např. sociálního) za jeho širší pojetí. Rozměr koncernového zájmu je podstatný kvůli tomu, že přímo ovlivňuje dovolené pokyny do obchodního vedení. Pokud totiž pokyn do obchodního vedení musí být v koncernovém zájmu, je logické, že čím širší je samotný koncernový zájem, tím více pokynů do obchodního vedení může být uděleno ve snaze o jeho naplnění.[200]

[196] ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*, 2016, s. 187.

[197] ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 248.

[198] Ibid., s. 244.

[199] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 589.

[200] ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 37.

Z principu legality[201] je však dovozováno, že pokyn nesmí odporovat zákonu ani dobrým mravům nehledě na to, jak moc by z hlediska koncernového zájmu byl prospěšný.

Příznačná pro koncern je i jistá modifikace povinnosti péče řádného hospodáře, kdy se tato povinnost neruší, ale zájem samostatné společnosti se nahrazuje zájmem koncernovým.[202] Adresát pokynů tedy bude plnit i pokyny, které mohou „jeho" společnost poškodit, pokud může za daným krokem řídící společnosti předpokládat sledování koncernového zájmu a také rozumně očekávat vyrovnání takto vzniklé újmy pro „jeho" společnost. Újma je přitom vyrovnána[203] obdržením přiměřeného protiplnění v rámci koncernu nebo jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu. U obou možností má k vyrovnání újmy dojít v přiměřené době, což poskytuje větší volnost než navázání na účetní rok, které bylo zakotveno v předchozí právní úpravě.

Přijatý pokyn do obchodního vedení je tedy nutné nejprve vyhodnotit a v rámci možností otestovat jeho dopady. Z tohoto důvodu je i žádoucí, aby byl adresátovi pokynu poskytnut náležitý informační základ. Pokud tomu tak není, je adresát nejen oprávněn, ale dokonce povinen o informace týkající se především zájmové motivace pokynu požádat.[204]

Teprve v okamžiku, kdy si je jistý splněním výše popsaných zákonných požadavků může přistoupit k realizaci pokynu a je přitom zproštěn vlastní odpovědnosti za újmu,[205] která řízené společnosti případně vznikne. Důležitý je přitom stav věcí v okamžiku posouzení pokynu do obchodního vedení, nikoli to, jestli byla újma nakonec skutečně vyrovnána.[206]

Důležité je také zmínit, že pokud chce koncern naplno využívat všech privilegií, která mu zákon nabízí, je nutné také zveřejnit deklaraci koncernu na internetových stránkách společností,[207] což je formálním předpokladem vzniku koncernu.[208] Bez této deklarace není možné použít pravidla pro vyrovnání újmy podle § 72 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Stejně tak není možné tohoto

[201] Ibid., s. 41.; Havel, B. In: HURYCHOVÁ, K. a D. BORSÍK. *Corporate governance*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 123.

[202] Za předpokladu, že budou naplněny podmínky podle § 81 odst. 2 a § 72 odst. 2 a 3 ZOK.

[203] § 72 odst. 2 ZOK.

[204] ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 40.

[205] To samozřejmě platí pouze za předpokladu, že tuto odpovědnost má. Tato problematika bude podrobněji řešena v další podkapitole.

[206] ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 248.

[207] § 79 odst. 3 ZOK.

[208] ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 35.; ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*, 2016, s. 225.

koncernového privilegia využít, pokud v důsledku uděleného pokynu dojde k úpadku řízené společnosti.[209]

4.2.2 Oprávnění udělovat koncernové pokyny a jejich adresát

Podle textace zákona nenáleží udělování pokynů do obchodního vedení řízené osoby řídící osobě, ale jejímu orgánu. Za nositelku pravomoci udělovat pokyny je přesto možné považovat samotnou řídící osobu, a to proto, že je to právě ona, kdo má povinnost vyrovnat újmu plynoucí z negativního ovlivnění.[210] Vzhledem k tomu, že ale není schopna samostatně právně jednat, bude pokyn udělovat její orgán. Slovem „orgán" je naznačeno, že se předpokládá rozhodnutí celého orgánu, nikoli jen jeho jednotlivých členů. Pokud by při udílení pokynu došlo k jinému postupu, nebude tento pokyn platně udělený.[211] Spornou otázkou nicméně zůstává, který orgán řídící osoby měl zákonodárce při textaci § 81 odst. 1 zákona o obchodních korporacích na mysli. Autoři odborné literatury jsou v tomto bodě nejednotní.

Hlavní názorový proud se přiklání k myšlence, že schopnost udělit pokyn za řídící osobu je podmíněna povinností tohoto orgánu jednat s péčí řádného hospodáře a odpovědností z toho plynoucí. Jedině tak totiž bude chráněna sama řídící osoba.[212] To by znamenalo, že pokyny je schopen udělovat nejen statutární orgán, ale i jiné volené orgány, bude-li to v jejich kompetenci.[213] Vzhledem ke zbytkové působnosti statutárního orgánu by to pravděpodobně znamenalo určení této kompetence jinému volenému orgánu v zakladatelském právním jednání. Vyloučena z udílení pokynů je naopak valná hromada a zaměstnanci.

S tímto názorovým proudem nesouhlasí T. Dvořák,[214] podle kterého může pokyny za řídící osobu udělovat pouze statutární orgán, jakožto orgán řídící a výkonný, který je jediný oprávněn k obchodnímu vedení.

---

[209] § 72 odst. 3 ZOK. Jedná se o tzv. existenční ochranu řízené společnosti. Vedle této ochrany existuje ještě tzv. ochrana likvidity společnosti, která slouží k zajištění schopnosti společnosti v nějakém časovém horizontu plnit závazky vůči věřitelům. Tuto ochranu ale česká právní řád řízené společnosti (a především jejím věřitelům) neposkytuje viz ČERNÁ, S. Jaké standardy platí pro koncernové pokyny? A lze koncernového prospěchu dosáhnout porušením zákona či smlouvy? *Obchodní právo*. roč. 2018, č. 4, s. 136.

[210] DOLEŽIL T. A M. SZTEFEK In: EICHLEROVÁ, K. et al. *Rekodifikace obchodního práva - pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 239.

[211] ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 264.; ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 39.

[212] Odpovědnost zaměstnance je významně limitována pracovním právem.

[213] ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 38.; HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 263.

[214] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2016, s. 590.

Naopak shoda panuje na tom, že pokyny do obchodního vedení nemohou za řídící osobu udělovat její zaměstnanci. Tento zákaz však neodráží realitu velké části koncernů, kdy jednotlivé složky či činnosti podnikání bývají řízeny vertikálně, tedy zcela mimo volené orgány. Domnívám se však, že tento na první pohled značný rozpor mezi zákonnou úpravou a běžnou praxí je snadno zhojen aplikací již dříve zmíněné vertikální delegace.[215] Původcem pravomoci udělit pokyn je v tomto případě totiž stále statutární orgán, který pouze konkrétní činnosti v rámci obchodního vedení delegoval na zaměstnance. Odpovědnosti za výkon s náležitou péčí a loajalitou ke společnosti se přitom členové tohoto orgánu nezbaví.

Situace se zdá být výrazně jednodušší na straně adresáta pokynů, a to i přesto, že text relevantního ustanovení[216] opět nespecifikuje, kterému orgánu řízené osoby je možné pokyn udělit. Obchodní vedení je nicméně u kapitálových obchodních společností svěřeno výhradně do rukou jejich statutárních orgánů, proto je jasné, že právě na ně textace zákona míří.[217, 218] Naopak udělování pokynů přímo zaměstnancům nebo jiným zástupcům řízené společnosti není možné,[219] nebude-li využito vertikální delegace.

Naopak orgán řízené osoby není oprávněný udělení pokynů jakkoli vymáhat. Jedná se totiž o právo řídící osoby, nikoli její povinnost. Pokud tedy k žádnému udělení pokynu nedojde, bude statutární orgán řídit danou obchodní společnost dle svého vlastního uvážení.[220]

[215] DOLEŽIL T. A M. SZTEFEK In: EICHLEROVÁ, K. et al. *Rekodifikace obchodního práva - pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*, 2019, s. 239.

[216] § 81 odst. 1 ZOK.

[217] ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 264.; ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 38.

[218] S tímto názorem nesouhlasí T. Dvořák a považuje za možného adresáta pokynů všechny orgány, tedy i orgán nejvyšší. Argumentuje přitom že je nesmyslné, aby pokyny platily jen pro statutární orgán řízené osoby a následně mohl nejvyšší orgán do věci zasahovat pokyny protichůdnými. Dle mého názoru tento pohled naráží na skutečnost, že nejvyšší orgán není za běžných okolností oprávněný žádné takové pokyny udělovat. Mohl by nicméně být relevantní v případech, kdy nejvyšší orgán může jakkoli ovlivňovat obchodního vedení, např. v okamžiku, kdy by byl udělen pokyn statutárnímu orgánu řídící osobou a tento statutární orgán by se před jeho realizací rozhodl postupovat podle § 51 odst. 2 ZOK a požádat nejvyšší orgán o udělení pokynu, viz DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s 590.

[219] Ibid.

[220] ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 41.

4.2.3 Závaznost koncernových pokynů

Důležitá je také otázka závaznosti pokynů v koncernu. Je orgán řízené osoby, za předpokladu splnění všech doposud řešených podmínek,[221] povinen bez dalšího pokyn akceptovat? Převažující literatura se kloní k názoru, že tomu tak skutečně je.[222]

Argumentů pro podporu tohoto názoru je více. Především je poukazováno na to, že obecný zákaz udílení pokynů do obchodního vedení se týká pouze závazných pokynů. Nikde není řečeno, že např. valná hromada nemůže dát pokyn statutárnímu orgánu ve formě doporučení. Není tedy žádný důvod, aby norma obsažená v § 81 odst. 1 zákona o obchodních korporacích specificky povolovala něco, co není zakázáno ani u obecných pokynů. Dále je vyzdvihován zájem na jednotném řízení koncernu, kterého by bez závazných pokynů šlo jen stěží efektivně dosáhnout,[223] se současně založenou možností zproštění odpovědnosti členů statutárního orgánu řízené osoby.[224]

Zastoupen je nicméně i opačný názorový proud, podle kterého zákon řídící osobě dává možnost udělit pokyny, řízené osobě ale neukládá povinnost se jimi řídit. Namísto toho se předpokládá, že řízená osoba bude sama mít zájem pokyn přijmout a realizovat.[225]

Osobně se domnívám, že s touto myšlenkou není možné souhlasit, protože zájem koncernu sotva může být vždy stejný jako zájem každé jednotlivé společnosti. Naopak souhlasím s názorem, že tento nástroj je nejen v praxi nepostradatelný, ale především není důvod, aby zákonodárce zvolil speciální úpravu koncernových pokynů, pokud by je nechtěl odlišit od obecné kategorie zakázaných závazných pokynů do obchodního vedení.

Černá jde ještě dále, když zkoumá přípustnost a následnou závaznost jak pokynů vedoucích k porušení objektivního práva, tak i pokynů vedoucích k porušení subjektivního práva osoby stojící mimo koncern. Argumentuje, že pokyn, ač s pozitivním ekonomickým výsledkem, nemůže být legitimní, a tedy zájem koncernu uznatelný, pokud nabádá k porušení právní povinnosti,

[221] Tedy především splnění podmínek v pokyn § 79 a § 81 ZOK.

[222] HAVEL B. In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 269.; DOLEŽIL T. In: LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2021, s. 526.; ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*, 2016, s. 224.; DOLEŽIL T. A M. SZTEFEK In: EICHLEROVÁ, K. et al. *Rekodifikace obchodního práva - pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*, 2019, s. 241.; HAVEL B. In: HURYCHOVÁ, K. a D. BORSÍK. *Corporate governance*, 2015, s. 121.

[223] Pokud nedojde k využití např. dvojitých mandátů, ale to je pouze možností nikoli povinností.

[224] § 81 odst. 2 ZOK.

[225] POKORNÁ, J. et al. *Obchodní společnosti a družstva*, 2022, s. 180.

jelikož povinnost legality je bezvýjimečná. Takový pokyn, byl by přesto udělen, nebude pokynem, ale pouze ovlivněním.[226]

U druhého případu nicméně balancuje jeden ze základních principů soukromého práva, podle kterého smlouvy mají být plněny,[227] se zájmem koncernu na efektivní řízení. Podle Černé česká právní úprava závazné pokyny vedoucí k porušení smluvní povinnosti vůči koncernově cizí osobě (i v případě vzniku újmy) umožňuje. Není však možné překročit některé mantinely, jako jsou např. dobré mravy, povinnosti plynoucí z pracovního a spotřebitelského práva nebo z veřejných zakázek. Generální závěry o závaznosti takových pokynů proto nelze činit.[228]

S tímto názorem se nedokážu zcela ztotožnit. Závaznost slibu a plnění smluv je jednou ze základních zásad soukromého práva, proto si nemyslím, že by ji mohl „přebít" zájem koncernu jako samostatného ekonomického subjektu. Jako problematické vnímám i nastavené meze, ve kterých by mělo být porušení smluvních povinností možné. Ty totiž předpokládají vyhodnocení dopadů na třetí osoby, s koncernem, respektive se statutárním orgánem řízené osoby postaveným do role soudce.

Například úmyslné způsobení úpadku třetí osoby sice proti dobrým mravům bude, ale členové koncernu nemusí (a často ani nemohou) mít o ekonomické situaci této osoby dostatek informací, a úpadek tak mohou porušením smluvní povinnosti způsobit i neúmyslně, což už porušením dobrých mravů být nemusí. Z hlediska této třetí osoby přitom nezáleží na tom, za jakých podmínek došlo k jejímu úpadku.

Složité by bylo i postavení členů statutárního orgánu řízené osoby. Šance, že by správně vyhodnotili jak obecná kritéria nutná k závaznosti pokynu, tak kritéria možného porušení smluvní povinnosti, není vysoká. Tyto osoby často nemají dostatečné množství informací a není vždy v jejich možnostech si je opatřit. Připustíme-li navíc, že nesplnění závazného pokynu může být porušením povinnosti péče řádného hospodáře[229] stejně jako splnění nezávazného pokynu, kterým byla způsobena újma, ocitnou se tyto osoby v takřka neřešitelné situaci.

[226] § 71 odst. 1 ZOK.

[227] Podle § 3 odst. 2 písm d) OZ *„daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny"*.

[228] ČERNÁ, S. *Jaké standardy platí pro koncernové pokyny? A lze koncernového prospěchu dosáhnout porušením zákona či smlouvy?*, 2018, s. 129 a násl.

[229] HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích*, 2020, s. 265.

4.2.4 Povaha koncernových pokynů

Pokyn samotný je jednostranným jednáním, ze kterého je zřetelný návod chovat se v určité oblasti obchodního vedení určitým způsobem. Forma ani četnost pokynů přitom není zákonem stanovena. Je možné ho obsáhnout ve formálním sdělení jako je např. doporučení, písemný pokyn nebo směrnice, ale i do čistě neformálního sdělení, např. v rámci ústního rozhovoru nebo e-mailové komunikaci. Podmínkou úspěšného udělení pokynu je pouze jeho dostatečná určitost. Komunikaci mezi orgány řídící a řízené osoby může také usnadnit písemná dohoda, která způsob udílení pokynů jasně vymezí.[230]

Udělené pokyny mohou být dle uvážení řídící osoby pravidelné, ale i jen příležitostné.[231] Není tak podstatné, jestli řídící osoba uděluje řízené osobě konkrétní pokyny, nebo jestli se jedná pouze o určení jistého vytyčeného směru, ke kterému se má statutární orgán řízené osoby dobrat na základě vlastních mezikroků. Rozhodující tedy není intenzita řízení a je možné, že dochází pouze ke koordinaci hlavních složek koncernové podnikatelské politiky.[232]

4.2.5 Koncernové pokyny de lege ferenda

Osobně se domnívám, že neustálé dorovnávání újmy z každého jednotlivého pokynu, stejně jako snaha tuto újmu vyčíslit nebo právo členů statutárního orgánu řízené osoby na informace, podle kterých by mohli posoudit, jestli bude poškození jejich obchodní společnosti vyrovnáno v rámci přínosu koncernu jako celku se sice může jevit správným a spravedlivým v teoretické rovině, ale v praxi každodenního řízení společností se jedná o pravidla značně komplikovaná a špatně aplikovatelná. V případě pravidelného udílení pokynů se totiž může újma řetězit, stejně jako naopak odčítat a není těžké si představit, že její průběžná kvantifikace bude nemožná.

Je zřejmé, že nelze upustit od ochrany věřitelů a minoritních společníků řízené společnosti, jsem však toho názoru, že této ochrany lze dosáhnout jednoduššími mechanismy. Existuje-li existenční ochrana řízené společnosti, není podle mého názoru nutné sledovat přesnou výši újmy způsobené společnosti. Dále je možné, především u společností, které jsou v častém styku s osobami mimo koncern, zavést ještě zákonnou ochranu likvidity, která by zajistila schopnost společnosti plnit závazky vůči jejím věřitelům.

Příslušnost ke koncernovému seskupení je rozhodnutím většinového společníka. Přistoupíme-li na koncept koncernově vstřícné právní úpravy, musíme se stále vypořádat s právy minoritních

[230] ŠTAŇKO, S. *Právní postavení člena statutárního orgánu řízené akciové společnosti*. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 95.

[231] ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 38.

[232] DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, 2014, s. 589.

společníků, a to tak, aby nebyla ohrožena efektivita řízení koncernu. Toho by bylo možné dosáhnout nastavením pravidel dobrovolného vystoupení, kdy by po oficiálním vzniku koncernu většinový společník musel za rovných podmínek odkoupit podíly menšinových společníků, pokud by o to požádali.

Vzhledem k častému mezinárodnímu umístění jednotlivých společností tvořících seskupení bude nicméně nutná právní úprava na úrovni Evropské unie.

4.3 Koncernové právo v Evropské unii se zaměřením na koncernové pokyny

Přestože právo zemí Evropské unie obecně s koncerny počítá, k celkové harmonizaci v této oblasti doposud nedošlo. V 70. a 80. letech minulého století byl proveden neúspěšný pokus, který se pravděpodobně nebude v blízké době opakovat, přestože tlaky na řešení alespoň některých otázek koncernového práva na celounijní oblasti existují. Naopak chybějící celková harmonizace koncernového práva nezabránila společné úpravě některým dílčím aspektům této problematiky. Obecně se jedná především o směrnice dotýkající se akciových společností obchodovaných na regulovaném trhu sídlících v některém členském státě Evropské unie.[233]

Problematika koncernů a právních regulí s tím spojených byla tradičně zaměřená spíš na ochranu ovládaných společností a jejich věřitelů. V tomto bodě nicméně dochází v posledních letech ke koncepčnímu posunu, kdy se důraz začal klást také na ochranu zájmů koncernu jako takového. To znamená především na schopnost takového uskupení postupovat jako ekonomický celek s jednotným zájmem, který může být nadřazený zájmům jednotlivých společností, což má potenciál příznivě ovlivnit konkurenceschopnost koncernů na trhu a zároveň pomoci vyjasnit podmínky pro členy statutárních orgánů všech zúčastněných společností.[234]

Rozdílné úpravy jednotlivých členských států a často právní stav neodpovídající potřebám ekonomické reality je totiž nebezpečný nejen pro ekonomický zájem celého koncernu, ale především pro členy statutárních orgánů řídících a řízených osob, kteří se snadno mohou dostat do situace, kdy pro ně akceptace nebo vydání pokynu týkajícího se obchodního vedení může mít sankční následky. To platí hlavně za situace, kdy je koncernové seskupení nadnárodní a řízená společnost podléhá právu jiné země než společnost řídící. Právě vyjasnění podmínek, za kterých je možné pokyny do obchodního vedení udělovat a akceptovat, by situaci výrazně pomohlo.

[233] ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 236.

[234] ČERNÁ, S. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy*, 2014, s. 44.

Tento koncepční posun je zatím nicméně pouze teoretický. Na jeho realizaci je nutná dohoda členských států Evropské unie nejen na výše zmíněných podmínkách udělování pokynů do obchodního vedení, jejich případné závaznosti nebo pouze možnosti jejich akceptace pro členy statutárního orgánu řízené osoby, ale také na chápání náhrady újmy, která takovým pokynem může řízené osobě vzniknout.[235]

Návrhy vznikají i v rámci soukromých expertních organizací. Jednou z nich je skupina Forum europaeum on Company Groups („FECG"), která prezentovala myšlenku tzv. „servisních společností". Tedy obchodních společností, které v rámci koncernové skupiny existují spíše z důvodu podpory ostatních členů a nemají výrazné vazby na koncernově cizí osoby. U těchto osob by bylo možné při splnění podmínek týkajících se hlavně jejich velikosti a obratu a poskytnutí jisté formy záruky udělovat závazné pokyny do obchodního vedení. I tento návrh ale prozatím zůstává pouze v teoretické rovině.[236]

[235] Ibid., s. 40.

[236] ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, 2021, s. 237.; ŠTAŇKO, S. *Právní postavení člena statutárního orgánu řízené akciové společnosti*, 2022, s. 44.

Závěr

Obchodní vedení je součástí vnitřní působnosti statutárního orgánu obou kapitálových společností. Vzhledem k absenci legální definice v minulé i současné právní úpravě je tento pojem vykládán především v doktríně a v rámci soudních rozhodnutí, kde je problematice obchodního vedení věnován poměrně široký prostor. Oba tyto definiční směry se při vývoji obecné definice obchodního vedení vzájemně ovlivňovaly a často na sebe i přímo odkazují.

V současné době je judikaturou, ale i většinou doktríny považována za nejpřesnější definice Nejvyššího soudu z roku 2019. Jedná se totiž jednak o názor velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia tohoto soudu, jednak toto rozhodnutí poskytuje poměrně komplexní shrnutí celé problematiky, kdy kromě obecného vymezení obchodního vedení vyjmenovává i konkrétní kategorie činností spadajících pod obchodní vedení.

Obchodní vedení je tedy vymezeno jako organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, včetně řízení provozu závodu, přičemž důraz je kladen na každodennost, rutinnost a pravidelnost činěných rozhodnutí.

Pro plné pochopení pojmu obchodní vedení je důležité i jeho odlišení od řízení společnosti, do kterého má oprávnění zasahovat valná hromada, ale i od působnosti statutárního orgánu zaměřené na jiný druh činnosti. Obchodní vedeni je sice výsostnou doménou statutárního orgánu, přičemž jakékoli pokyny do této oblasti zákon zakazuje, to však neznamená, že by společníci prostřednictvím valné hromady neměli možnost ovlivňovat činnost společnosti.

Vedle každodenního řízení společnosti a její podnikatelské činnosti je totiž potřeba činit také strategická a koncepční rozhodnutí, která jsou obecnější nebo se týkají méně obvyklých záležitostí s větším (např. finančním) dopadem na společnost. A právě na tomto strategickém a koncepčním rozhodování se již valná hromada může podílet minimálně udělováním pokynů statutárnímu orgánu.

V rámci působnosti statutárního organu od obchodního vedení předně odlišujeme jednatelské oprávnění. V rámci vnitřní působnosti statutárního orgánu pak identifikujeme další kategorii činností, kterými statutární orgán zajišťuje hlavně technicko-administrativní úkony ve vztahu k ostatním orgánům společnosti i ve vztahu ke společnosti samotné. Jsem toho názoru, že do této kategorie patří i zajištění vedení účetnictví.

Zákon také počítá s několika případy, kdy je udělovaní pokynů do obchodního vedení povoleno. Prvním z nich je udělení pokynu podle § 51 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Podle tohoto

institutu jsou členové statutárního orgánů oprávněni požádat valnou hromadu o udělení pokynu do obchodního vedení, který je pak pro statutární orgán závazný, nicméně statutární orgán ani při realizaci takového pokynu není zbaven povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.

Nabízí se otázka, jestli je u společností s ručením omezeným možné udělení pokynů nahradit atrakcí činnosti spadající pod obchodní vedení podle § 190 odst. 3 zákona o obchodních korporacích, kdy by si valná hromada namísto udělení pokynu vyhradila do své působnosti rovnou samotné rozhodnutí. Převažující názor doktríny i judikatury však tuto možnost vylučuje.

Zatímco český právní řád v obecné rovině nedovoluje společníkům (ať už jako jednotlivcům, nebo v rámci valné hromady) zasahovat do obchodní vedení, při zkoumání právní úpravy ve Velké Británii a Rakousku zjistíme, že to není evropskou normou. Ve Velké Británii je dokonce možné v zakladatelském právním jednání obchodní vedení svěřit orgánu tvořenému společníky. Pokud se tak nestane, je u většiny společností stále možný alespoň zásah do obchodního vedení ve formě pokynu. Rakouský zákonodárce odlišuje akciovou společnost, pro kterou udělování pokynů do obchodního vedení zakazuje, od společnosti s ručením omezeným, u které společníkům umožňuje určité jednání statutárnímu orgánu zakázat, přikázat nebo jen schválit.

Koncernové pokyny, podle kterých řídící osoba může osobě řízené udělovat pokyny do obchodního vedení, tvoří druhou výjimku z obecného zákazu zasahování do obchodního vedení. Hlavním cílem této diplomové práce přitom bylo podrobně analyzovat podmínky udílení koncernových pokynů a jejich závaznosti a zhodnotit vhodnost a účelnost současné právní úpravy. Z dané analýzy vyplynulo, že možnost udílet koncernové pokyny je podmíněna především existencí společného koncernového zájmu, který se prostřednictvím těchto pokynů prosazuje. Dochází i k modifikaci povinnost členů statutárního orgánu řízené osoby jednat s péčí řádného hospodáře, jelikož zájem jejich společnosti je nahrazen zájmem koncernového seskupení.

Koncernové pokyny jsou závazné. Je tomu tak mimo jiné i proto, že není důvod, aby zákonodárce zvolil speciální úpravu koncernových pokynů, pokud by je nechtěl odlišit od obecné kategorie zakázaných závazných pokynů do obchodního vedení. Problém nicméně vidím v zákonné úpravě, která stanovuje některé podmínky pro udělování koncernových pokynů, které jsou v praxi zbytečně komplikované.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Česká monografie a učebnice

ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: BOVA POLYGON, 2016, 373 s. ISBN 978-80-7273-177-0.

ČERNÁ, S. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*. 2. dopl. vyd. vyd. Praha: Linde, 2004, 244 s. ISBN 978-80-7201-416-3.

ČERNÁ, S., I. ŠTENGLOVÁ, I. PELIKÁNOVÁ et al. *Právo obchodních korporací*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, 656 s. ISBN 978-80-7598-991-8.

DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 984 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-961-8.

DVOŘÁK, T. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekodifikace českého obchodního práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 580 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7357-755-1.

DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 696 s. ISBN 978-80-7478-633-4.

EICHLEROVÁ, K. et al. *Rekodifikace obchodního práva - pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Vydání první. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 544 s. ISBN 978-80-7598-426-5.

GERLOCH, A. *Teorie práva*. 8. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, 341 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-838-9.

HEJDA, J. et al. *Nový zákon o obchodních společnostech a družstvech: zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) : poznámkové znění : 2014*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 859 s. ISBN 978-80-7263-823-9.

HURYCHOVÁ, K. a D. BORSÍK. *Corporate governance: kolektivní monografie.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 280 s. ISBN 978-80-7478-654-9.

LASÁK, J., J. DĚDIČ, J. POKORNÁ et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, 2628 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7598-881-2.

LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s. ISBN 978-80-7400-852-8.

PAUKNEROVÁ, M. a M. TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum. 2009, 424 s. ISBN 978-80-246-1687-2.

PETROV, J., M. VÝTISK, V. BERAN et al. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s. ISBN 978-80-7400-747-7.

POKORNÁ, J., J. HOLEJŠOVSKÝ, J. LASÁK et al. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 448 s. ISBN 978-80-7400-475-9.

POKORNÁ, J., Z. KOVAŘÍK a Z. ČÁP et al. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8.

POKORNÁ, J., J. LASÁK, J. KOTÁSEK et al. *Obchodní společnosti a družstva*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, 514 s. ISBN 978-80-7400-867-2.

ROZEHNAL, A. et al. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 730 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1.

ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 199 s. ISBN 978-80-7400-346-2.

ŠTAŇKO, S. *Právní postavení člena statutárního orgánu řízené akciové společnosti*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2022, 156 s. ISBN 978-80-7400-903-7.

ŠTENGLOVÁ, I., J. DĚDIČ, R. KŘÍŽ et al. *Akciové společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, 697 s. ISBN 978-80-7400-914-3.

ŠTENGLOVÁ, I., B. HAVEL, F. CILEČEK et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, 1316 s. ISBN 978-80-7400-799-6.

ŠTENGLOVÁ, I., S. PLÍVA, M. TOMSA et al. *Obchodní zákoník komentář*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, 1671 s. ISBN 80-7179-516-X.

Odborné články

ČERNÁ, S. Jaké standardy platí pro koncernové pokyny? A lze koncernového prospěchu dosáhnout porušením zákona či smlouvy? *Obchodní právo*. roč. 2018, č. 4, s. 126-137.

ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. *Obchodněprávní revue*. roč. 2014, č. 2, s. 33-51.

ČERNÁ, S. a P. ČECH. Kde jsou hranice obchodního vedení? *Právní fórum*. roč. 2008, č. 11, s. 453-459.

HAVEL, B. Chiméra neproniknutelnosti obchodního vedení ve společnosti s ručením omezeným (?). *Obchodněprávní revue*. roč. 2019, č. 6, s. 151-161.

Havel, B. Quo vadis obchodní vedení. *Obchodněprávní revue*. roč. 2010, č. 6, s. 70-77.

JOSKOVÁ, L. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. *Bulletin advokacie*. roč. 2014, č. 7–8, s. 46-50.

JOSKOVÁ, L. Zásady a pokyny valné hromady a jejich dopad na odpovědnost členů volených orgánů. *Obchodněprávní revue*. roč. 2022, č. 1, s. 14-33.

KALSS, S. a I. BUČKOVÁ. Převod akcií a obchodních podílů s.r.o. v Rakousku a v České republice. *Právní rozhledy*. roč. 1996, č. 3, s. 107-114.

PŘÍKAZSKÁ, M. Následky porušení povinností ze smlouvy o výkonu funkce a jejich vymáhání: limity odpovědnosti člena orgánu a limity smlouvy o vypořádání. *Časopis pro právní vědu a praxi*. roč. 2017, č. 4, s. 613-624.

ŠTENGLOVÁ, I. Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností. *Karlovarské právnické dny*. Sborník. Praha. Leges, s.r.o., 2014, č. XXII, s. 37–47.

ZVÁRA, M. Udílení pokynů jednatelům společnosti s ručením omezeným ve vztahu k obchodnímu vedení společnosti v českém a rakouském právu. *Obchodněprávní revue*. roč. 2019, č. 4, s. 85-97.

Zahraniční literatura

DIGNAM, A. a J. LOWRY. *Company law*. 8th ed. Oxford: University Press, 2014, 522 s. Core text series. ISBN 978-0-19-870413-3.

FRENCH, D., S. MAYSON a C. RYAN. *Mayson, French & Ryan on company law*. 33rd ed. Oxford: University Law, 2016, 767 s. ISBN 978-0-19-877830-1.

GRIFFIN, S. *Company law: fundamental principles*. 3rd ed. Harlow: Longman, 2000, 386. ISBN 0-273-64221-9.

ROACH, L. *Company law*. 2nd ed. Oxford: University Press, 2022, 767 s. ISBN 978-0-19-289567-7.

SLAPPER, G. a D. KELLY. *The English legal system*. 17th ed. London: Routledge, 2016, 732 s. ISBN 978-1-138-94445-9.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. [online]. [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf

Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona

č. 458/2016 Sb., a další související zákony. [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135885

Model Articles pro Public Company z roku 2013. [online]. [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: https://www.gov.uk/guidance/model-articles-of-association-for-limited-companies

Model Articles pro Private Companies Limited by Shares z roku 2013. [online]. [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: https://www.gov.uk/guidance/model-articles-of-association-for-limited-companies

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Companies Act 2006

Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz - GmbHG), StF: RGBl. Nr. 58/1906 (rakouský zákon ze dne 6. března 1906 o společnostech s ručením omezeným).

Gesetz vom 6. Mai 1965, Bundesgesetz über Aktiengesellschaften, BGBl č. 98/1965 (rakouský zákon ze dne 6. května 1965 o akciových společnostech)

4. Seznam použité judikatury

Nejvyšší soud

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 1 Odon 2/97

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn 29 Odo 442/2004

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1208/2005

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 5 Tdo 488/2005

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 757/2005

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 1120/2005

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo1773/2006

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 1060/2006

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3139/2007

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 5 Tdo 894/2009
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1177/2013
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1104/2014
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 496/2014
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1226/2015
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2310/2015
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4393/2016
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2525/2015
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo1355/2017
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1876/2017
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2645/2018 II.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.7.2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3312/2018
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1173/2020
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1668/2019
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3225/2020
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1873/2019
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2837/2020
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2887/2020
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3765/2020

Nejvyšší správní soud

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2005, č. j. 4 Afs 24/2003-81

Vrchní soud

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 5. 2019, sp. zn. 14 Cmo 244/2018

Zahraniční judikatura

Automatic Self-Cleansing Filter Syndicate Co. Ltd. v Cuninghame [1906] 2 Ch. 34

Gramophone and Typewriter Ltd. v Stanley [1908] 2 KB 89

Howard Smith Ltd v Ampol Petroleum Ltd [1974] AC 821

Towcester racecourse Co Ltd v Racecourse Association Ltd [2002] EWHC 2141 (Ch)

Seznam zkratek

zákon o obchodních korporacích / ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
občanský zákoník / OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
novela č. 33/2020	Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony
CA 2006	Companies Act 2006
GmbHG	Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz – GmbHG), StF: RGBl. Nr. 58/1906 (rakouský zákon ze dne 6. března 1906 o společnostech s ručením omezeným
AktG	Gesetz vom 6. Mai 1965, Bundesgesetz über Aktiengesellschaften, BGBl č. 98/1965 (rakouský zákon o akciových společnostech
GM	general meeting
BoD	board of directors
FECG	skupina Forum europaeum on Company Groups

Abstrakt

Obchodní vedení kapitálové společnosti

Diplomová práce se zabývá problematikou obchodního vedení v rámci kapitálových společností. Vzhledem k absenci legální definice tohoto pojmu je jeho význam vymezen především pomocí doktríny a judikatury. Práce analyzuje definice poskytnuté v odborné literatuře i v soudních rozhodnutích, a to včetně sledování jejich vzájemných přesahů a shrnuje je.

Následně je pojem obchodní vedení vymezen negativně, nejprve v závislosti na míře neobvyklosti, respektive běžnosti činěného podnikatelského rozhodování a následně v závislosti na druhu vykonávané činnosti. V prvním případě je obchodní vedení odlišováno především od strategického a koncepčního řízení a od základního zaměření obchodního vedení. Toto rozdělení je podstatné především proto, že pouze do oblasti obchodního vedení zákon zapovídá udělovat statutárnímu orgánu pokyny. V druhém případě je nutné diferencovat různé druhy působnosti statutárního orgánu, kdy vedle obchodního vedení statutárnímu orgánu náleží především generální jednatelské oprávnění a také výkon činností prováděných ve vztahu k ostatním orgánům společnosti.

V další části práce jsou představeny výjimky z obecného zákazu udělovat pokyny týkající se obchodního vedení. Prvním z těchto případů je institut vyžádaných pokynů, kdy člen statutárního orgánu o pokyn valnou hromadu sám dobrovolně požádá. Na tomto místě je analyzována i případná pravomoc valné hromady společnosti s ručením omezeným atrahovat si obchodní vedení, která by materiálně znamenala téměř totéž jako možnost udělit pokyn. Následně je porovnána právní úprava této problematiky ve Velké Británii a v Rakousku.

Druhou výjimku ze zákazu udělovat pokyny představují koncernové pokyny, přičemž hlavním cílem této práce je právě analýza podmínek jejich udílení a závaznosti a následné zhodnocení vhodnosti a účelnosti současné právní úpravy. Z výsledků této analýzy vyplývá závaznost koncernových pokynů při dodržení určitých podmínek, zároveň je nicméně poukázáno na několik praktických nedostatků současné právní úpravy.

Klíčová slova:

Obchodní vedení

Strategické a koncepční řízení

Koncernové seskupení

Abstract

Business management of a capital company

This thesis deals with the issue of business management within capital companies. In the absence of a legal definition of this concept, its meaning is defined mainly through doctrine and case law. The thesis analyses the definitions provided in literature and in judicial decisions, including tracing their overlaps, and summarises them.

Subsequently, the concept of business management is defined negatively, first depending on the degree of unusualness or ordinariness of the business decision made, and then depending on the type of activity performed. In the first case, business management is primarily distinguished from strategic and conceptual management and from the basic framework of business management. This distinction is particularly important because it is only in the area of business management that the law forbids to give instructions to the statutory body. In the second case, it is necessary to differentiate between the different types of competence of the statutory body, where, in addition to business management, the statutory body is mainly entitled to the representation of the company in all matters, alongside being entitled to perform activities carried out in relation to the other bodies of the company.

The next part of the thesis presents exceptions to the general prohibition to give instructions regarding the management of the company's business are presented. The first of these cases is the concept of requested instructions, where a member of the statutory body themselves voluntary requests the instruction from the general meeting. At this stage, the possible power of the general meeting of a limited liability company to subtract business management, which would materially result in almost the same thing as the ability to give instructions, is examined. Subsequently, the legal regulation of this issue in Great Britain and Austria is compared.

The second exception to this matter considers groups of connected companies. The main objective of this thesis is to analyse the conditions under which is the dominant entity entitled to give instructions on business management to the controlled entity, the binding effects (if any) of those instructions for the controlled entity, and to evaluate the suitability and effectiveness of the current legal regulation. The results of this analysis show that, provided that the necessary conditions are met, this type of instructions is binding. At the same time, several practical shortcomings of the current legislation are pointed out.

Key Words:

Business management

Strategic and conceptual management

Group of connected companies